

MANJINSKI FORUM

Srpanj 2009.

Broj 33/Godina VI

Govor predsjednika Republike Hrvatske Stipe Mesića na otvaranju znanstvenog skupa "Nacionalne manjine u demokratskim društvima", Begovo Razdolje, 29. 05. 2009.

DEMOKRATSKIM DRŽAVAMA NACIONALNE MANJINE SU PREDNOST

Pripadnici nacionalnih manjina u velikoj mjeri pridonose suradnji između svoje domovine i matične države naroda kojemu pripadaju. Za Republiku Hrvatsku, koja ima velik broj nacionalnih manjina, to već jest, a bez sumnje može biti od još većeg značenja. Stoga želim istaknuti da cilj naše politike prema nacionalnim manjinama nije asimilacija nego njihova puna integracija u društveni život i očuvanje njihova kulturnog identiteta.

Drugim riječima, svatko ima pravo slobodno izraziti svoju nacionalnu odnosno etničku pripadnost i ostvariti prava koja mu pripadaju, uživajući mogućnost svekolikog razvoja i napretka.

Zadovoljstvo mi je što sam danas mogao pridružiti vam se na otvorenju ovog, 12. po redu znanstvenog skupa "Nacionalne manjine u demokratskim društvima". Dopustite mi posebno zaželjeti dobrodošlicu u Hrvatsku sudionicima iz inozemstva i zaželjeti vam ugodan boravak u ovom lijepom goranskom kraju.

Održavanje ovoga skupa u Gorskom kotaru svakako nije slučajno. Već činjenica da ovdje već gotovo pola tisućljeća zajedno žive Hrvati i Srbi ima svoju simboličnost.

Ako se tome pridoda da tijekom posljednjeg rata u Republici Hrvatskoj ovdje nije bilo međunacionalnih sukoba, da su Hrvati i Srbi ovoga kraja uspjeli naći model zajedničkoga života, onda je simbolika ovoga prostora kao mjesto ljudskoga zajedništva bez obzira na razlike još veća.

Njoj pridonosi i činjenica da je ovo područje granično s Republikom Slovenijom i da su ovdje dodiri stanovnika dviju susjednih država stalni i prijateljski, pa i sada kada odnose između Slovenije i Hrvatske opterećuje granično pitanje.

Tijekom proteklih jedanaest godina ovdje se vrlo poticajno razgovaralo o raznim temama vezanim za položaj i prava nacionalnih manjina, ne samo u Hrvatskoj, nego i zemljama jugoistočne Europe, pa i Europe u cjelini.

O tome svjedoče i do sada tiskani zbornici radova s tih skupova. Nema sumnje da će i ove godine ovaj skup biti važno mjesto znanstvenog

propitivanja i rasprava o različitim vidicima ostvarivanja manjinskih prava.

Ujedno, ovo je mjesto gdje i ljudi koji se u svakodnevnom životu bave rješavanjem raznih pitanja vezanih za manjinsku problematiku mogu naći poticaje za nova rješenja.

Ovogodišnji skup bavit će se četirima temama: Ustavna demokracija i zaštita manjina, Raspad SFRJ i manjinsko pitanje, Kultura mira na Balkanu i Manjinske političke stranke. Već na prvi pogled jasno je da su te teme međusobno povezane. Osobito je važno istaknuti povijesni aspekt razmatranja ovih pitanja.

(Nastavak na stranici 3)

Predsjednik Mesić sa sudionicima skupa u B. Razdolju

Klub nacionalnih manjina UVJETNA POTPORA NOVOJ VLADI

Imamo samo šest mjeseci da riješimo problem pozitivne diskriminacije u glasovanu. U Ustavu jasno piše da je dodatno pravo glasa pravo nacionalnih manjina, a mi se moramo samo politički dogovoriti - ili ne dogovoriti. Mi ćemo vam predložiti rješenje a na vama je da ga prihvatite ili ne, odnosno da predložite vaše rješenje, poručio je Furio Radin novoj vladi

Klub nacionalnih manjina vladi **Jadranke Kosor** u saborskoj raspravi 6. srpnja dao je uvjetovanu potporu koja će ovisiti o poštivanju rokova iz njihova sporazuma s HDZ-om. Furio Radin je u ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina poručio kako će dati potporu Jadranki Kosor i članovima nove vlade, ali da je riječ o uvjetovanoj potpori, budući da manjine nisu zadovoljne dosadašnjim provođenjem mjera iz koalicijskog sporazuma s HDZ-om. Izlaganje Furija Radina donosimo u cjelosti:

"Klub nacionalnih manjina jutros je održao razgovore s mandatarom hrvatske vlade gospođom Jadrankom Kosor. Cijeli postupak podrške novoj hrvatskoj vladi odvijao se, to moramo reći, prebrzo i zastupnici nacionalnih manjina zatečeni su kako odlukom o ostavci gospodina **Ive Sanadera**, kao i daljnjim odvijanje političkih dogovora koji su se po našoj prosudbi održali prebrzo, kao i općenito politikom u Hrvatskoj koja je u ovom trenutku dosta konfuzna.

Uostalom, zatečeni smo kao i svi građani Hrvatske, uopće se ne razlikujemo od njih niti u razumijevanju te situacije niti u odnosu prema njoj.

Htio bih reći dvije stvari o odnosima sa dosadašnjim premijerom samo iz jednog razloga jer njegova stranka i dalje ostaje na vlasti i stoga je prošlost je itekako povezana s budućnošću. Bitno je to da nakon gotovo šest godina podrške zastupnika nacionalnih

(Nastavak na stranici 3)

NAJVEĆI ISKORAK U SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

POZITIVNE TENDENCIJE: Stvoren je zakonodavni i institucionalni okvir u područjima suzbijanja diskriminacije i besplatne pravne pomoći za građane/ke. U otvorenoj i transparentnoj proceduri i uz javnu raspravu donesen je sveobuhvatni Zakon o suzbijanju diskriminacije, kao i Zakon o ravnopravnosti spolova, a Pučki je pravobranitelj postao središnje tijelo za suzbijanje diskriminacije. Nastavljen je proces izgradnje sveobuhvatne politike azila, iako je potrebna provedba dodatnih mjera društvene integracije za azilante i i tražitelje azila.

NEGATIVNE TENDENCIJE: Nema značajnijeg napretka oko konkretnih pitanja vezanih za proces suočavanja s prošlošću i ostvarivanja prava nacionalnih manjina. Stanje medijskih sloboda zabrinjava. Prostor koji se daje tamama vezanim za ljudska prava te društveno relevantnim i kontraverznim temama smanjuje se i na javnoj televiziji, najutjecajnijem mediju u Hrvatskoj.

(...) U kontekstu tema koje se prvenstveno vezuju za proces približavanja Hrvatske Europskoj uniji, konačno je došlo do definiranja zakonodavnog i institucionalnog okvira u područjima suzbijanja diskriminacije i besplatne pravne pomoći, dok oko konkretnih pitanja vezanih za proces suočavanja s prošlošću i ostvarivanja prava manjina nije primijećen značajniji napredak. U drugoj polovici 2008. došlo je i do eskalacije nasilja u hrvatskom društvu, posebno nasilja usmjerenog prema novinarima i „zvizdačima“, a ponovno je zabilježen značajan broj slučajeva nasilja prema pripadnicima LGBTQ populacije. (...)

Najveći je iskorak na zakonodavnoj i institucionalnoj razini u protekloj godini učinjen u području suzbijanja diskriminacije. Zakon o suzbijanju diskriminacije kojeg je Hrvatski sabor donio u srpnju 2008., općenito gledano, obuhvaća široku osnovu za zaštitu od diskriminacije, uvodi središnje antidiskriminacijsko tijelo (Ured Pučkog pravobranitelja), preciznije definira diskriminatorno ponašanje, te uvodi inovativne postupovne odredbe koje otvaraju mogućnost dodatne zaštite diskriminiranih osoba i skupina u praksi (udružna tužba, umješač). Zakon o suzbijanju diskriminacije također ustanovljuje okvir za konzultativni proces između civilnog društva i središnjeg tijela za suzbijanje diskriminacije, što je posebno važno za razvoj antidiskriminacijske politike u Hrvatskoj. U Izvješću o napretku Europske komisije donošenje ovog zakona ocjenjuje se velikim iskorakom za Hrvatsku u području temeljnih prava, te se ističe kako je Zakon potpuno usklađen sa EU zakonodavstvom.

Posebice ističemo kako je Prijedlog zakona izrađivan u otvorenom i participativnom procesu, te uz javnu raspravu u kojoj su bili uključeni relevantni pravni stručnjaci i stručnjaci iz ljudskih prava, velik broj organizacija civilnog društva, sva tijela državne uprave, djelatnici iz pravosuđa, te Pučki pravobranitelj i specijalizirani pravobranitelji. Dodatni izazov predstavljat će provedba zakona pa je stoga potrebno provesti sustavne edukacije u upravi i pravosuđu, ustanoviti okvire statističkog praćenja, raditi na osvješćivanju javnosti o postojanju sveobuhvatnog sustava za suzbijanje diskriminacije, te posebno ojačati kapacitete Ureda pučkog pravobranitelja za djelotvoran rad na ovoj temi. (...)

JOŠ UVIJEK U NEKIM SLUČAJEVIMA NACIONALNOST UTJEČE NA NEPRISTRANOST SUDA

Krajem 2008. preko dvije tisuće osoba još uvijek se vode na više popisa nestalih u ratu

od 1991. do 1995. godine, a njihove obitelji nastavljaju bolnu potragu za svojim najbližima. Višegodišnjim radom Uprave za zatočene i nestale, Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, ali i udruga za nestale i zatočene broj osoba koje se vodi nestalima postupno se smanjuje. Istodobno, proces povratka izbjeglica i raseljenih osoba sve je manjeg intenziteta jer je sve veći broj obitelji koje su se u potpunosti integrirale u društva novih država u koje su izbjegli. Unatoč naporima pojedinih institucija i organizacija da se proces povratka službeno proglasi završenim, iz perspektive ljudskih prava proces povratka nije gotov sve dok se i jedna osoba ima namjeru se vratiti u Republiku Hrvatsku, jednako kao što se proces traganja za nestalim osobama ne može proglašiti završenim sve dok nije nađena i posljednja osoba s popisa nestalih.

Podaci iz Izvješća Pučkog pravobranitelja također pokazuju kako se broj pritužbi povratnika smanjio. Na tragu navedenog zaključujemo kako su razna pitanja ljudskih prava koja su vezana za recentna ratna zbivanja manje prisutna nego prijašnjih godina, ali i nadalje zaslužuju našu pažnju. Posebno je važno sagledati tijek proces suočavanja s prošlošću, odnosno ratnim zločinima, kako onim vezanim za Domovinski rat tako i onim vezanim za Drugi svjetski rat. Kada je riječ o suđenjima za ratne zločine, NVO Forum iz travnja 2008., ali i izvješća Ureda OESS-a u Republici Hrvatskoj, te UNDP-a ističu kako u nekim slučajevima za ratne zločine nacionalna pripadnost i dalje igra značajnu ulogu, odnosno utječe na nepristranost suda. (...)

NEMA NAPRETKA U ZAPOŠLJAVANJU PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA

Potrebno je posebnu pažnju posvetiti položaju i pravima posebnih društvenih skupina. U 2008. godini nastavljeni su napor raznih tijela državne vlasti i organizacija civilnog društva na području primjene Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i drugih zakona i propisa koji se tiču prava pripadnika nacionalnih manjina. Unatoč donošenju Akcijskog plana za provedbu Ustavnog zakona o nacionalnim manjima, koji nažalost nije bio pravovremeno i transparentno predstavljen javnosti, te konkretnog programa za zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina, podaci Srpskog demokratskog foruma pokazuju da u većini jedinica lokalne samouprave nema velikog napretka u zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina. Štoviše, značaj broj Statuta jedinica lokalne uprave i samouprave, ali i neki drugi podza-

konski akti, još uvijek nisu do kraja usklađeni s relevantnim odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. U svojem godišnjem izvješću Ured OESS-a naglašava kako pomaci u zapošljavanju nacionalnih manjina u javnim službama i pravosuđu još uvijek nisu dostatni. S druge strane Pučki pravobranitelj u svom izvješću o radu ističe kako je broj pritužbi pripadnika nacionalnih manjina smanjen u odnosu na prethodne godine. Međutim, većina spomenutih pritužbi odnosi se na prava vezana za mirovinsko osiguranje, obnovu i državljanstvo Srba povratnika što ostaje jedno od najvažnijih područja rada Pučkog pravobranitelja.

U provedbi Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2105. usprkos znatno povećanim sredstvima iz državnog proračuna, kao i donacija, ostaje problem nesustavnosti i slabe koordiniranosti državnih tijela i tijela lokalne samouprave u rješavanju ove problematike, tako da najvažnije mjere koje bi bitno poboljšale položaj ove manjine još uvijek nisu zaživjele u praksi (npr. besplatna dvogodišnja predškola za romsku djecu, jasna politika integracije u osnovnim školama itd.). Na problematiku neprikladnog i diskriminirajućeg prikazivanja pripadnika romske nacionalne manjine u medijima reagirao je Pučki pravobranitelj, nakon čega je Hrvatsko novinarsko društvo izreklo opomene novinarima. (...)

ZABORAVLJA SE NA PROMOCIJU LJUDSKIH PRAVA I PRAVA NACIONALNIH MANJINA

Iz programa HRT-a, uvjerljivo najutjecajnijeg medija u Hrvatskoj vidljivo je kako su programi i sadržaji koji se odnose na ljudska prava smanjeni. Odgovarajući na ovakve primjedbe, ravnateljstvo HRT-a iznosi statističke podatke o količini priloga o ovim temama. Kada je primjerice riječ o nacionalnim manjinama, potrebno je istaknuti da ravnateljstvo HRT-a u priloge koji se odnose na manjine uključuje priloge koji promiču ravnopravan položaj nacionalnih manjina, ali i priloge u kojima se o nacionalnim manjinama govori negativno, a na osnovu stereotipa i neprovjerenih informacija. Kao primjer nedostatne promocije vrijednosti ljudskih prava ističemo način praćenja obilježavanja 60-te godišnjice donošenja Univerzalne deklaracije u ljudskim pravima. Najvažnije emisije informativnog programa HRT-a, svojim diskursom, izborom tema i načinom prezentiranja informacija, sve češće ne promiču vrijednosti ljudskih prava, djelujući na taj način negativno na javnost. Polazeći od pretpostavke da bi svi mediji trebali promovirati temeljne vrijednosti ljudskih prava, a da je promocija ljudskih prava i prava nacionalnih manjina eksplicitno navedena u Zakonu o HRT-u, smatramo potrebno upozoriti na trenutno stanje u medijima. (...)

DEMOKRATSKIM DRŽAVAMA NACIONALNE MANJINE SU PREDNOST

(Nastavak sa stranice 1)

Bez razumijevanja geneze međunacionalnih problema i sukoba, koji su se na tragičan način ponavljali kroz cijelo prošlo stoljeće, ne može se na pravi način rješavati pitanje pravnog položaja i ostvarivanja prava nacionalnih manjina u ovom dijelu Europe.

Jednako je tako važno za sveobuhvatno sagledavanje ove teme sudjelovanje stručnjaka iz susjednih zemalja. Tako, može se reći, dobivamo mogućnost višestranog uvida na ista pitanja, što bi trebalo pomoći da se dođe do spoznaja koje pojedinim državama mogu omogućiti bolje praktično rješavanje svih pitanja vezanih za položaj nacionalnih manjina. U konačnici, to znači utjecati na to da ljudi žive mirno i sigurno te da imaju životnu perspektivu. A to, uvjeren sam, i jest krajnja svrha ovakvih skupova.

Tema ovoga skupa je "Nacionalne manjine u demokratskim društvima". Iako velikom broju suvremenih država pripada pridjev "demokratske", one ipak na različite načine rješavaju pitanje zaštite nacionalnih manjina, a neke ga, nažalost, uopće ne rješavaju.

Kao što je poznato, Republika Hrvatska u izvorišnim osnovama svoga Ustava jamči pripadnicima nacionalnih manjina "ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti i ostvarivanje nacionalnih prava u skladu s demokratskim normama OUN i zemalja slobodnoga svijeta". Slijedom tih ustavnih odredbi i međunarodnih konvencija, ali i poučena povijesnim iskustvom, Republika Hrvatska je Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina vrlo široko zajamčila manjinska prava. Dakako, to nije riješilo sve probleme, ali je maksimalno otvorilo mogućnost za njihovo uspješnije rješavanje.

Mnogo puta sam isticao činjenicu da nacionalne manjine mogu i trebaju biti prednost za suvremene demokratske države. Nema sumnje da će svaka nacionalna manjina kojoj su pravno i stvarno optimalno zajamčena prava zemlju u kojoj živi doživjeti kao svoju domovinu, kao zemlju koja prihvaća i cijeni njezine posebnosti.

Državna politika, prije svega prosvjetna i kulturna, tome treba da idu na ruku.

Također, i djelovanje manjinskih političkih stranaka može biti od velike koristi ako ide za tim da se pomogne integraciji nacionalne manjine u ukupni društveno-politički sustav pojedine države. Nema sumnje da svaka nacionalna manjina koja ima takav tretman zna to na pravi način uzvratiti punim doprinosom razvoju svoje domovine.

Uz to, pripadnici nacionalnih manjina u velikoj mjeri pridonose suradnji između svoje domovine i matične države naroda kojemu pripadaju. Za Republiku Hrvatsku, koja ima velik broj nacionalnih manjina, to već jest, a bez sumnje može biti od još većeg značenja. Stoga želim istaknuti da cilj naše politike prema nacionalnim manjinama nije asimilacija nego njihova puna integracija u društveni život i očuvanje njihova kulturnog identiteta.

Drugim riječima, svatko ima pravo slobodno izraziti svoju nacionalnu odnosno etničku pripadnost i ostvariti prava koja mu pripadaju, uživajući mogućnost svekolikog razvoja i napretka.

Dopustite mi ovom prigodom, uz ostalo i zbog spomenute važnosti i simbolike Gorskog

kotara, naglasiti potrebu daljeg rješavanja problema povratka svih izbjeglih građana srpske nacionalnosti koji se žele vratiti svojim domovima.

Neupitna je opredijeljenost Hrvatske da svim svojim državljanima koji to žele omogućiti povratak. Ali prošlo je već dosta godina od rata i proces povratka i obnove kuća u svojoj je završnoj fazi. Baš zato potrebno je tome obratiti posebnu pažnju! Smatram da, unatoč potrebi da se u ovoj krizi štedi, nije trebalo u rebalansu proračuna smanjiti stavku predviđenu za financiranje povratka i obnovu.

O tome u budućnosti valja voditi više računa, kao i o tome da se na područjima povratka i obnove održe, a kada kriza prođe, i povećaju razvojna ulaganja i omogućiti što veća poduzetnička aktivnost, kako bi se ljudima otvorila sigurnija perspektiva i omogućio bolji životni standard.

Uz ostalo, to će utjecati da se popravi demografska slika tih krajeva, koji redovito ne oskudijevaju prirodnim resursima za uspješan razvoj, ali oskudijevaju ljudima. A to treba promijeniti!

Prije nego vam se zahvalim na pozivu da budem pokrovitelj ovog skupa ponovio bih nešto što ja često govorim: Udružena Europa je u stvari jedan veliki motiv za sve, ali i motiv za nacionalne manjine, jer udružena Europa kada države otvore svoje granice, kada se udruže svi resursi, kada se Europa stvori kao jedna zajednica, ali i zajednica različitosti, nacionalne manjine postaju jedna velika prednost u toj udruženoj Europi. Nema više motiva za rat. Zato će Europa biti najveći faktor mira u svijetu jer definitivno isključuje rat kao političko sredstvo. Pogledajte sve ratove u Europi: Uvijek je opravdanje bilo da treba štiti svoju nacionalnu manjinu. Taj motiv će biti sasvim isključen. Isključili su ga Nijemci i Francuzi, koji su tisuću godina ratovali na suprotstavljenim stranama, i uvijek za teritorij, a uvijek je opravdanje bilo zaštita nekoga. Sada odjednom pametni Nijemci i Francuzi kažu a zašto ratovali za teritorij? Ideo otvoriti suradnju najprije na ekonomskom pitanju, na ugljenu i čeliku, a onda poslije toga počinje i političko udruživanje. I taj proces ide u cijeloj Europi. Sada je svedeno sada jednom Nijemcu i Francuzu da li je s jedne ili s druge strane granice kad su regulative slične, a ukupan društveni i pravni život organizira se kroz regulativu koja se usvaja kroz europske mehanizme u demokratskoj proceduri. Dakle, u tome sudjeluju svi - i mali i veliki. I ako su to mogli drugi narodi u Europi, onda možemo i mi ovdje. Posebno je za nas to važno zato što neće biti motiva za tobožnju zaštitu nacionalnih manjina jer će se otvoriti granice i svaki narod će živjeti u svom ukupnom kulturnom korpusu. Jednom Srbini neće biti važno da li je na jednoj strani ili na drugoj strani granice kad će biti u svom ukupnom kulturnom korpusu. Isto se odnosi za Hrvate. Zašto ratovali za promjenu granice ako će Hrvat bez obzira u kojoj državi živio u ovom našem prostoru pripadati istom kulturnom krugu? (...)

Dopustite mi na kraju zahvaliti organizatorima, koji su mi uputili poziv da sudjelujem na otvorenju ovoga skupa, zaželjeti vam svima ugodan boravak ovdje i uspješan rad.

Hvala!

UVJETNA POTPORA NOVOJ VLADI

(Nastavak sa stranice 1)

manjina vladi desnog centra mnogi problemi ostaju neriješeni i da smo stekli jasan dojam, pogotovo u posljednje vrijeme, da je glavna metoda bila kupovina vremena. Shvatili smo zašto se kupovalo vrijeme. Zadnji događaji to pokazuju. U svakom slučaju u posljednje vrijeme nije puno toga riješeno. Tako mnogi problemi koji se tiču uporabe jezika, dvojezičnosti, i općenito službene uporabe jezika nacionalnih manjina su ostali neriješeni. I negdje se situacija pogoršala - ne samo u Daruvaru, nego i u Istri. Proces povratka Srba odvijao se usporeno, obnova kasni, postojali su jaki problemi u komunikaciji s pojedinim ministarstvima, s pojedinima ne.

Posebno ništa se nije poduzelo oko rješavanja prve točke sporazuma s bivšim premijerom Sanaderom, one koja se tiče pozitivne diskriminacije u glasovanju, odnosno u dodatnom pravu glasa. Vrijeme istječe, imamo samo šest mjeseci da riješimo ovaj problem. I molim Vas, gospodine Šeks, poštedite nas okruglih stolova, poštedite nas misli stručnjaka koje ćete nam dovesti oko rješavanja tog problema jer ga je Ustav već riješio. U Ustavu jasno piše da je dodatno pravo glasa pravo nacionalnih manjina, a mi se moramo samo politički dogovoriti - ili ne dogovoriti. Mi ćemo vam predložiti rješenje a na vama je da ga prihvatite ili ne, odnosno da predložite vaše rješenje. Dalje je sve stvar posljedica.

Nacionalne manjine su svjesne složenosti situacije, katastrofalnog stanja u Hrvatskoj koje će još duže vremena obilježiti našu svakodnevicu. Takovo stanje je za pripadnike nacionalnih manjina još teže nego za ostale građanine jer su manjinske zajednice slabije, ranjivije, manje su od većinske i u izvanrednim uvjetima i identiteti manjina će biti ugroženiji. Nemojte zato misliti da ćemo odustati od niti jednog našeg temeljnog zahtjeva. Nemojte misliti da ćemo ugroziti naš talijanski, srpski, češki, slovački, mađarski ili bilo koji drugi identitet radi složenosti situacije. Preuzimanjem naših sporazuma, što ćemo ih danas potpisati s gospodom mandatarkom prije glasovanja, vi ćete preuzeti obaveze za koje mi znamo da neće biti lake, čak i obaveze prema nacionalnim manjinama neće biti lake... I preuzimat ćete određene rokove. Potpišite ih, ali nemojte ih potpisati ako niste sigurni da ćete imati podršku u vašoj stranci jer mi kupovanje vremena više nećemo tolerirati. Ako ćete potpisati, međutim, dat ćemo Vam našu podršku, podršku s agendom, rokovnikom... Drugim riječima naša podrška će postojati, ali će se moći revidirati u svakom trenutku jer će postojati rokovi. Ona, dakle, biti će uvjetna iako iskreno vjerujemo Vašim namjerama, Vašem pozitivnom odnosu prema svima koji su drugačiji, dakle i prema nacionalnim manjinama i prema ljudskim pravima. O tome smo se osvjedočili posljednjih godina.

Vjerujem Vam zato i što ste žena i to u najljepšem i u najkonkretnijem smislu zato što su žene pouzdanije i temeljitije od većine muškaraca. Unatoč tome u nama ćete imati kritičare i ako treba i oponente, a na vama je i na vašim suradnicima da to držite u obziru i da to imate na umu. Vašem mandatu, vašoj i našoj vladi, kao i svim građanima Hrvatske želimo dobru sudbinu ili kao što bi rekli Amerikanci: Neka Vam Bog pomogne!"

DEMOKRACIJA I POLITIČKO PREDSTAVLJA

Piše: **Slaven Ravlić**

Slaven Ravlić

Političko predstavništvo manjina ulazi u polje napetosti između dominantnog liberalnog shvaćanja koje se temelji na ideji zaštite individualnih prava pripadnika manjina i demokratske težnje za ujednačavanjem moći građana koja vodi koncepciji socijalnog predstavništva prema kojoj svaka relevantna grupa treba biti zastupljena i mogu je zastupati samo njezini članovi. U liberalnom shvaćanju predstavništvo nije mehanizam zaštite kolektivnih interesa, nego zaštite individualnih prava i pravičnih postupaka te osiguranja kvalitete zakonodavnog tijela, što zahtijeva općepolitičko predstavništvo i politički kompetentne predstavnike, a kad uključí grupni pluralizam, grupu se shvaća kao skup pojedinaca a ne kao kolektivni entitet. Koncepcija socijalnog predstavništva počiva na zahtjevu da središnje predstavničke institucije trebaju odražavati društvo jer o tome ovisi i njihova legitimnost i njihovo funkcioniranje. Ako ne odražavaju društvo simbolički su manje legitime, što pokazuje povijest parlamenata u doba zahtjeva za njihovo otvaranje predstavnicima radnika, žena i velikih etničkih grupa. Uz to, socijalna obilježja članova utječu na određivanje prioriteta politike, na shvaćanje uloge predstavnika i na njihove stavove i ponašanje unutar predstavničkih institucija.

LIBERALNA TEORIJA MANJINSKIH PRAVA

Suvremene teorije predstavništva manjina kombiniraju liberalnu ideju predstavništva s nekom vrstom grupnog predstavništva. Jedna od relevantnijih je pokušaj Willa Kymlicke da razvije liberalnu teoriju manjinskih prava zasnovanu na shvaćanju manjina kao kulturnih skupina i na ideji diferenciranog građanstva. Kymlicka pokazuje da su individualna prava bitna za nacionalne ili etničke grupe, ali su ponekad nedovoljna za uvažavanje grupnih razlika i identiteta, zaštitu grupa i njihovo predstavljanje. Zato su pored individualnih potrebna i tri tipa kolektivnih prava: pravo na samoupravu (Quebec i dr.), polietnička prava (zaštita specifičnih kulturnih tradicija i praksa; pouzdan katalog takvih prava može se naći u hrvatskom zakonu o pravima nacionalnih manjina iz 2002) i pravo na specijalnu predstavljenošću (zajamčena mjesta u središnjim institucijama). Dok su polietnička prava branjiva sa stajališta čuvanja različitih stilova života i kulturne raznolikosti, pravo na posebnu predstavljenošću ne može se tako braniti. Ono je sporno sa stajališta političke jednakosti, ali i branjivo upravo s tog stajališta. Naime nejednaki uvjeti kojima su neke grupe trajnije izložene, u uvjeti-

Manjine koje su dugo bile marginalizirane izvan parlamenta mogu postati marginalizirane unutar njega. No važnost političke prisutnosti je u tome što ona može transformirati politički dnevni red, isticanjem značaja rodnih, etničkih i rasnih pitanja. Hrvatski model predstavništva nacionalnih manjina u Saboru, zasnovan na legitimnoj ideji grupnog predstavništva, izgleda iznimno liberalan jer uključuje sve manjine, čak ako one ne udovoljavaju minimalnim uvjetima za to. Istodobno, on je sporan sa stajališta političke jednakosti, a ne utječe povoljno ni na političku participaciju pripadnika manjina pa je nužno ponovno raspraviti ključna pitanja, napose ciljeve i načela predstavljanja nacionalnih manjina u Saboru

ma općih političkih prava jednakih za sve, pa i za pripadnike tih grupa, ne omogućuju tim grupama stvarnu političku jednakost. Što je kriterij prava na posebnu predstavljenošću? Koje bi skupine trebalo predstaviti kao grupe? Prema Kymlicki one koje zadovolje jedan od dvaju kriterija: imaju pravo na samoupravu ili su sistemski zapostavljene u političkom procesu i ne mogu predstaviti svoja gledišta i interese. Pravo na samoupravu (često u federalnom obliku) imaju nacionalne manjine u multinacionalnim državama i to je pravo u načelu inherentno i trajno. Zahtjevi zasnovani na zapostavljenosti odnose se na neke etničke grupe u polietničkim državama i u načelu su privremeni jer su posebna prava dopustiva dok postoji zapostavljenost. Prvo i osnovno je pitanje koje su skupine doista zapostavljene pa bi trebale imati pravo na posebno grupno predstavništvo? Ako se to precizno ne odredi može doći do „nekontrolirane proliferacije“ prava na zastupljenost i gubljenja smisla same ideje. Drugo je pitanje kako trebaju biti predstavljene: razmjerno prema udjelu u stanovništvu ili trebaju imati neki granični broj predstavnika koji osigurava da se gledišta i interesi grupe djelotvorno izražavaju, a koji može biti manji ili kod manjih etničkih grupa i veći od razmjernog broja mjesta, što ponajprije ovisi o prirodi procesa odlučivanja, jer što je proces deliberativniji i konsenzualniji, i granični broj može biti dovoljan. Treće je pitanje kako osigurati odgovornost predstavnika jer ako nema mehanizma za utvrđivanje što grupa želi i misli te osiguranja da predstavnici djeluju u skladu s tim, ne može se govoriti o političkoj predstavljenošću grupe.

U odgovoru na ta pitanja Kymlicka se poziva na uvide Anne Phillips i Iris Young koje su, uz Melissa Williams, razvile originalne teorije predstavništva manjina preispitivanjem liberalnog shvaćanja. Po Melissa Williams, kad prihvaća pluralizam interesnih grupa liberalna koncepcija ne uzima u obzir nepravde koje su iskusile zapostavljene grupe u SAD koje su nepravедnim okolnostima etničke, rasne i spolne diskriminacije bile spriječene u pristupu političkom predstavništvu i lišene sredstava što bi im omogućila da postanu etablirane interese grupe i poboljšaju svoj položaj. U kontekstu iskustava marginaliziranih grupa, predstavništvo treba razumjeti kao posredovanje dinamike zakonodavnog odlučivanja, naravi odnosa predstavnika i birača te osnove agregiranja građana u predstavljive birače, upotrebom pripadajućeg medija - glasa, povjerenja i pamćenja. Povijesno zapostavljene grupe trebaju glas u zakonodavnom odlučivanju, a deliberativna kvaliteta zakonodavnih institucija zahtijeva prisutnost osoba koje imaju izravan pristup isključivim perspektivama. Uz to, predstavništvo treba posredovati odnose predstavnika i birača kako bi izgradilo "povje-

renje" kao temelj demokratske odgovornosti. U iskustvu zapostavljenih grupa nastaju obrasci koji pružaju uvjerljive razloge za nepovjerenje u predstavnike i institucije povlaštenih, a može se smanjiti ako zapostavljene grupe predstavljaju njihovi pripadnici, koje su sami izabrali. Predstavništvo uključuje i posredovanje kojim se grupe određuju: granice grupe uspostavljaju se pamćenjem prošlih iskustava. No kako se može predstavljati grupa u kojoj postoje interesno-ideološke razlike? Po Iris Young, u svakoj marginaliziranoj grupi postoje različiti interesi i stajališta, ali članovi grupe dijele zajedničke socijalne perspektive koje odgovaraju njihovu položaju u društvenoj strukturi. Perspektiva obuhvaća zajednička iskustva koja teže zauzimanju za zajednička pitanja, iako ne nužno za zajedničke interese i preferencije. Grupe se identificiraju po tome tko dijeli specifična iskustva i time uvjetovano gledanje na stvarnost. Kako su socijalne perspektive manje određene i vezane za konkretne ciljeve, predstavljanje perspektiva daje veću slobodu zastupniku u praksi deliberacije. Socijalna perspektiva pruža polaznu točku za deliberaciju, ali zbiljska deliberacija teži da izvede sudionike iznad perspektiva s kojima započinju.

VAŽNOST POLITIČKE PRISUTNOSTI

Može li posebna grupna predstavljenošću nešto promijeniti? Za Kymlicku ona „smanjuje vjerojatnost da će se nacionalna ili etnička manjina ignorirati u odlukama donesenim na razini zemlje“. Anne Phillips stvar vidi šire. Ulazak predstavnika manjina u zakonodavno tijelo ne mora značiti promjenu odnosa moći. Manjine koje su dugo bile marginalizirane izvan parlamenta mogu postati marginalizirane unutar njega. No važnost političke prisutnosti je u tome što ona može transformirati politički dnevni red, isticanjem značaja rodnih, etničkih i rasnih pitanja. Prisutnost zapostavljenih grupa bitna je u proširenju perspektiva i slabljenju hegemonijske moći dominantnih perspektiva koje su uspijevale onemogućiti ulazak tih pitanja u politički proces. Još važnije, politička prisutnost zapostavljenih nužna je za razvijanje osjećaja ponosa i političkog statusa. Politika prisutnosti je način priznanja identiteta tih grupa kroz javno iskazivanje ponosa na vlastiti identitet, čime se prema Parekhu odbacuje osjećaj manje vrijednosti i srama koji se povezuje s tim identitetom te potvrđuje njegova ravnopravnost. Usto, prisutnost različitih grupa u istoj skupštini može ojačati proces uvažavanja drugih i demokratske rasprave, a predstavnike stalno podsjećati na različitosti koje su ostale nepredstavljene, odsutne i neprozirne te ih učiniti osjetljivima na različite zahtjeve u političkom procesu. U takvoj skupštini upravo predstavnici manjina mogu biti

NJE NACIONALNIH MANJINA

“nadmjesni predstavnici”, da upotrijebimo izraz Jane Mansbridge, za nepredstavljene grupe s kojima nemaju izborni odnos, ali imaju senzibilitet za njihove probleme.

Sve u svemu, grupno predstavništvo može biti odgovor na stanje dugotrajne sistemske zapostavljenosti koje određenoj grupi onemogućava ravnopravan pristup političkom procesu. Naime, liberalnodemokratska norma jednakih individualnih političkih prava malo znači u situaciji zapostavljenosti koja je utkana u dominantnu političku kulturu, identitet političke zajednice i načine političkog ponašanja i djelovanja, pa proizvodi nadmenost, ponižavanje i isključivanje manjina a na manjinskoj strani rađa inferiornost i bespomoćnost. Otud upravo liberalno demokratska načela jednake vrijednosti ljudskih bića i poštovanja različitosti načina života mogu u uvjetima sistemske zapostavljenosti zahtijevati posebna grupna prava. Nacionalna manjina čiji su pripadnici kao članovi skupine izloženi diskriminaciji ne može se osloniti na jednaka individualna prava ili čak na kolektivna politička prava nego joj može biti potrebno posebno političko predstavništvo u središnjim institucijama. Njezina prisutnost u tim institucijama smanjuje mogućnost diskriminacije, a time stvara uvjete da pravo na posebnu predstavljenoost kao privremeno i posebno pravo prestane biti potrebno.

RIZIK JAVNE VIDLJIVOSTI

Koliko se hrvatski model predstavljanja manjina uklapa u izložena liberalno-demokratska načela i zahtjeve? Hrvatska je u dvanaest godina, od ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina iz 1991. i izbornog zakona iz 1992. do ustavnog zakona iz prosinca 2002. i izbornog zakona iz 2003. imala četiri više-manje različita sustava predstavljanja nacionalnih manjina u Saboru koji su oscilirali od predstavljanja samo nekih („autohtonih“) manjina do uključivanja svih manjina, od predstavljenosti manjina u okviru općeg izbornog sustava do sustava posebnog predstavništva manjina s posebnim izbornim jedinicama. Mnogi smatraju da je sadašnji model znatan napredak. Izgleda da se nije teško složiti s njima ako znamo kako je oblikovan model 1991.-92., koje mu je bila svrha i koje je učinke izazvao. Podsjetimo da je većinu zastupnika nacionalnih manjina 1992. naknadno imenovao Ustavni sud. Model je sadržavao dva ključna konceptijska defekta: koncept autohtonih manjina s pravom na zastupljenost u Saboru i s njim povezani institut zastupnika više manjina. Koncept autohtone manjine bio je ideološki konstrukt koji je spojio manjine kojima se moglo utvrditi pravo na zastupljenost s onima koje teško da su ga mogle imati, a za njih je zbog malog broja pripadnika uveden institut zastupnika više manjina, pri čemu su kriteriji po kojima su neke manjine uključene a druge nisu bili ideološki i pragmatični. Promjenom izbornog zakona 1995. i 1999. uklonjene su neke slabosti modela, ali nije izmijenjena njegova koncepcija. Promjena 2002-03. činila se radikalnom. Napušten je pojam autohtone manjine (ostao je u izvorišnim osnovama Ustava), a nacionalna manjina je određena kao “skupina hrvatskih državljana čiji su pripadnici tradicionalno nastanjeni na teritoriju Republike Hrvatske, a njezini članovi imaju etnička, jezična, kulturna i/ili vjerska obilježja

različita od drugih građana i vodi ih želja za očuvanjem tih obilježja“. No time je samo bila proširena osnova i obuhvaćenost nacionalnih manjina pa su pored dotad uključenih manjina i druge manjine dobile pravo na izbor zastupnika. Nisu bili uklonjeni konceptijski defekti već su oni prošireni i poopćeni. Došlo je do nekontrolirane proliferacije prava na zastupljenost jer su nacionalnim manjinama s tim pravom postale sve manjine koje postoje u popisu stanovništva, čak kad imaju neznatan broj pripadnika. Dakle, pravo koje kao posebno, može biti ograničeno i privremeno, postalo je „opće“ i trajno („stečeno“) manjinsko pravo. Time je proširen i sporni sustav zastupnika više manjina. Ne samo da su tim sustavom uspostavljene tri kategorije nacionalnih manjina (one koje stvarno biraju svoje zastupnike – Srbi, Talijani i Mađari, one koje zbog svog broja realno mogu očekivati da će izabrati svoje zastupnike - Česi, pa i Romi i Bošnjaci, te one koje gotovo sigurno neće izabrati svoje zastupnike), nego su njime dovedena u pitanje temeljna obilježja političkog predstavništva manjina. Naime, osnovno obilježje grupnog predstavništva, naime to što je u njemu jasno koga zastupnik predstavlja i na koji se način njegova odgovornost može uspostaviti, institutom predstavnika više manjina postalo je sporno. Koga takav zastupnik predstavlja i kako to čini? Kako se osigurava njegova odgovornost, itd? To je još upitnije sa stajališta jaza između broja manjina koje biraju zastupnika i broja glasova s kojima je izabran. Postaje upitan predstavnički legitimitet zastupnika manjina jer manji broj pripadnika manjina glasa za svoje manjinske zastupnike. Predstavnici manjina smatraju da izbornu apstinenciju pripadnika manjina potiče i sustav registracije manjinskih birača koji vodi do segregacije i frustracije birača manjina na biračkim mjestima. Očito je da manjinsko predstavništvo uz prednosti donosi i neke rizike, prije svega rizik javne vidljivosti. Neki smatraju da je rješenje za sve probleme dvostruko (ili dodatno) pravo glasa za pripadnike manjina što omogućuje hrvatski ustav u članku 15. No može li to rješenje, kad i ne bi bilo tako sporno, išta riješiti ako se zadrži sadašnja koncepcija, a moglo bi pogoršati stanje (ako birači ne budu koristili manjinski glas, ako se pogorša javna percepcija manjina, ako nastane jaz između manjina itd). Naime, izborna apstinencija može upućivati na izbjegavanje dodatne vidljivosti manjina ali i na problematičnost sustava manjinskog predstavništva.

Ukratko, hrvatski model predstavništva nacionalnih manjina u Saboru, zasnovan na legitimnoj ideji grupnog predstavništva, izgleda iznimno liberalan jer uključuje sve manjine, čak ako one ne udovoljavaju minimalnim uvjetima za to, a istodobno ostaje otvoren za kritiku sa stajališta liberalne univerzalističke ideje prava. Istodobno, on je sporan sa stajališta političke jednakosti, a ne utječe povoljno na političku participaciju pripadnika manjina. Stalne promjene modela nisu dovele do koncepcije koja bi uvećala političku participaciju i pridonijela tome da Sabor bude stvarno predstavničko tijelo te osigurala druge dobrobiti zbog kojih se taj koncept zastupa i brani; naprotiv one su jače istaknule njezine slabosti. Zato je nužno ponovno raspraviti ključna pitanja, napose ciljeve i načela predstavljanja nacionalnih manjina u Saboru.

Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH o najnovijem rebalansu državnog proračuna

I U DRUGOM REBALANSU VLADA POKAZALA RAZUMIJEVANJE ZA MANJINE

Obzirom na tešku gospodarsku situaciju i sve ono što se trenutno događa u našem društvu, Savjet za nacionalne manjine RH uložio je velike napore da u onom djelu rebalansa državnog proračuna koji se odnosi na nacionalne manjine da svoj konstruktivni doprinos naporima društva u prevladavanju teškoća, ali i da maksimalno zaštititi konkretne interese i potrebe nacionalnih manjina i njihovih udruga.

Realno smo sagledali stanje i mogućnosti društva, ali istovremeno smo vodili računa o tom da programi nacionalnih manjina, njihovih udruga i ustanova ne budu dovedeni u pitanje.

Sredstava odobrena na poziciji Savjeta za nacionalne manjine u djelu iz kojih se financiraju programi kulturne autonomije nacionalnih manjina smanjena su za 2,61 posto linearno što te programe suštinski ne dovodi u pitanje. To pokazuje da je i Vlada i nova predsjednica Vlade g. Jadranka Kosor nastavila s politikom razumijevanja i podrške ostvarivanju programa kulturne autonomije manjinskih zajednica u Hrvatskoj što držimo izuzetno važnim.

Tome su bez sumnje pridonijele i naša vrlo principijelna, argumentirana i utemeljena obrazloženja. Istovremeno sredstva stručne službe Savjeta za nacionalne manjine znatno su više srezana i to po svim stavkama (plaće, troškovi, reprezentacija). U tome Savjet, naravno, dijeli sudbinu drugih stručnih službi Vlade RH.

Dakle, smatramo da se i u ovim novim izuzetno nepovoljnim okolnostima, uz razumijevanje Vlade, ipak uspjelo očuvati glavninu sredstava za manjinske programe te da nužna smanjenja neće bitno utjecati na njihovo ostvarivanje odnosno redukcije.

No zbog teškoća s kojima se suočava naše gospodarstvo i društvo, te iznimno korektnog odnosa Vlade kada su u pitanju manjine, koristim i ovu priliku da pozovem sve manjinske udruge da vlastitim programima štednje gdje god je to moguće doprinesu ukupnim društvenim naporima u prevladavanju ove situacije.

BEZ OBNOVE MULTIETNIČKIH ZAJEDNICA

Dragutin Babić

• Još uvijek je vrlo raširena predodžba da su nakon ratnih sukoba na našim područjima međuetnički odnosi nepopravljivo urušeni i da je obnova multietničkog života, istinskog povjerenja i pomirenja gotovo besperspektivna. Da li vaše istraživanje potvrđuje ili demantira ove predodžbe, na koji način i u kojoj mjeri?

Situacija je teška, ali nipošto besperspektivna. Prije svega treba uzeti u obzir višedesetljetnu, pa ponegdje i višestoljetnu tradiciju multietničke koegzistencije i suodnosa pripadnika različitih narodnosnih skupina. Nisu to bila baš uvijek neka idilična vremena, a bilo je sukoba, ratova, netrpeljivosti i progona onih drugih/drugačijih. Ali, nepobitno je također da su između pripadnika tih nacionalnih skupina razvijane i u dužem vremenu građene mreže primarnih socijalnih odnosa. Susjedstvo, prijateljstvo, bračni odnosi, igranje djece Hrvata, Srba, Talijana, Bošnjaka, Mađara i drugih u Hrvatskoj (vrijedi i za prostor bivše Jugoslavije), činili su temelje ili socijalni habitus lokalnih zajednica. Rat i ono što mu je prethodilo, mislimo na izrazitu etnifikaciju socijalne zbilje, etnonacionalizam i nacionalnu netoleranciju, znatno su destruirali mrežu primarnih socijalnih veza. Načeta su, a znatnim dijelom i uništena međunacionalna prijateljstva, susjedski i rodbinski odnosi, posebno tamo gdje su akteri tih relacija bili Hrvati i Srbi. Ono što moje istraživanje pokazuje, to je otpornost tih mreža koje su dugo građene i koje ni rat nije mogao u potpunosti uništiti. Anketno ispitivanje provedeno je 2004/2005. g. u Istočnoj Slavoniji, Zapadnoj Slavoniji, Baniji i Dalmaciji. Anketirano je ukupno 863 ispitanika i to iz tri sociološki relevantne skupine: Hrvati starosjedioci, Srbi starosjedioci, useljenici. Jedan od važnijih nalaza koji potvrđuje žilavost tih mreža je odgovor na pitanje o ponašanju susjeda u ratu. Na pitanje u anketi, kako su se susjedi (Hrvati/Srbi) ponašali prema susjedima, u svim regijama ispitanici ističu da su ih susjedi druge nacionalnosti štitali! Ti postotci se kreću od 7,4 % u Zapadnoj Slavoniji, 9,0 % u Dalmaciji, 16,7 % u Istočnoj Slavoniji i 17,3

Na pitanje u anketi, kako su se u ratu susjedi (Hrvati/Srbi) ponašali prema susjedima, u svim regijama ispitanici ističu da su ih susjedi druge nacionalnosti štitali! Ti postotci se kreću od 7,4 posto u Zapadnoj Slavoniji, 9,0 posto u Dalmaciji, 16,7 posto u Istočnoj Slavoniji i 17,3 posto na Baniji. To je, barem u nukleusu, socijalni kapital za postupnu, sporu mukotrpnu i dugotrajnu obnovu multietničkih lokalnih zajednica.

% na Baniji. Smatram da je to, barem u nukleusu, socijalni kapital za postupnu, sporu mukotrpnu i dugotrajnu obnovu multietničkih lokalnih zajednica.

TRANSGENERACIJSKO PRENOŠENJE RATNIH SLIKA

• Što pokazuju nalazi vašeg istraživanja, koje su najteže posljedice koje su na međuetničke odnose ostavile ratne posljedice?

Najteže je upravo tamo gdje ljudi žive, u selima, gradovima, sokacima, ulicama, školama, radnim prostorima. Nepovjerenje je vrlo prisutno, a posebno je egzistentno simboličko nasilje. Stereotipi i predrasude, kolektivizacija krivnje, stigmatizacija, sve je to bilo vrlo prisutno uoči rata i u samom ratu. Posebno je problematično što se ratne slike transgeneracijski prenose i na one koji se rata uopće ne sjećaju. Intervjui provedeni u Drugoj srednjoj školi u Vukovaru, svjedoče o znatnoj poremećenosti (sve do segregacije) međunacionalnih odnosa u srednjoškolskoj populaciji. Učenici ističu da većina mladih Hrvata i Srba izlazi u svoje kafiće, ali ipak, već i tada (jesen 2004.), bilo je onih koji su išli u 'miješane' kafiće. Nacionalizam je posebno izražen na sportskim terenima, gdje prednjače seoski etnički homogeni prostori, dok je nešto blaža situacija u samom gradu Vukovaru.

• Kakve je posljedice to ostavilo na poziciju onih manjina koje su bile da tako kažemo dio konfliktnog polja, ali i na manjinsku politiku u društvu uopće?

U Hrvatskoj su poslije rata posebno Srbi izloženi uopćenim i vrlo neselektivnim optužbama za ono što je dio pobunjenih Srba zaista učinio. Dok su u ratu Srbi iz SAO Krajina uz podršku JNA protjerali nesrpsko, uglavnom etnički hrvatsko stanovništvo, optužba je još uvijek obilježena kolektivizmom: svi su oni isti. Istovremeno se zločini počinjeni u legitimnom obrambenom ratu (iako je on u odnosu na BiH imao i neke druge konotacije), minimiziraju ili pokušavaju opravdati obranom novouspostavljene države. Etnonacija i dio njezinog establishmenta, tegobno se suočava sa nekim evidentnim a teško prihvatljivim i 'probavljivim' spoznajama o ratu.

POKUŠAJI NADILAŽENJA ETNONACIONALNE ISKLJUČIVOSTI

• Koje su vrijednosti prijašnjeg zajedničkog života očuvane? Koje su se vrijednosti i odnosi socijalnog života u lokalnim sredinama pokazali najotpor-

nijim u nekad i vrlo brutalnim procesima brisanja i degradiranja multietničkog života?

Pored susjedstva, o kojem smo već nešto rekli, još neki aktualni ili potencijalni socijalni odnosi pokazatelj su očuvanja suživota, njegove ideje i slike u kolektivnom imaginariju ispitanika. Ispitanici tako ipak ne žele, barem na razini onoga kako se žele predstaviti u javnosti, zabraniti djeci da se igraju s onima drugima (u našem slučaju Hrvatima/Srbima). Takvih je ukupno oko 50 %, najviše među Srbima starosjediocima (72,3 %), najmanje među Hrvatima starosjediocima (38,9 %). Dio njih, ukupno oko 17 % bi svoju djecu upozorio tko je tko. Iako je u socijalnoj zbilji to sve složenije, što na razini svjesnog što na razini onoga što naprosto ide inercijom i konformističkim ponašanjem, ipak ima i ovdje naznaka pokušaja nadilaženja etnonacionalne isključivosti. I to je određeni socijalni kapital poslijeratne multietničnosti i pokušaja regeneracije multietničkih lokalnih zajednica.

• Da li se i kakve, u tom pogledu, pokazuju razlike među etnitetima?

Da, one su evidentne. Možda se najbolje primjećuju u ocjeni pojedinih aspekata ratnih kao i poslijeratnih događanja. Hrvati se uglavnom poistovjećuju s napadnutima i oštećenima u ratu, te pobjednicima i državotvornima nakon rata. To je prepoznatljivo u njihovim stavovima koji su oprezniji i skloniji sankcioniranju ratnih aktera od sličnih takvih stavova kod srpske populacije. U pitanjima oprosta evidentne su te razlike. Tako na pitanje kome treba oprostiti, Hrvati ističu u 7,3% odgovora svima, dok je kod Srba takvih 26,3%. Većina i jednih i drugih (74% Hrvata i 68% Srba) smatraju da treba oprostiti samo onima koji nisu počinili zločin, a razlika se javlja u odgovoru: ne treba oprostiti nikome. Takvih je kod Hrvata 18,7% a kod Srba tek 5,1%.

HRVATSKA SE PRIBLIŽAVA MODERNU MULTIKULTURALNE I TOLERANTNE DRŽAVE

• Što za ukupni socijalni život lokalnih sredina znači narušenost međuetničkih odnosa. Da li to i na koji način pogađa i njihovu gospodarsku i razvojnu perspektivu?

Pobuna Srba dogodila se uglavnom u seoskim i slabije razvijenim prostorima. Ratni sukobi, velike nedobrovoljne migracije stanovništva, znatno poremećena prijatelna etnička slika tih prostora i demografska 'crna rupa' koja je u tim prostorima nastala,

TEMA MODERNE DEMOKRATSKE HRVATSKE

velika je kočnica gospodarskog razvoja tih krajeva. Bez stanovništva, posebno fizički aktivnoga i tehnički osposobljenoga, nema gospodarskog i socijalnog napretka. A upravo su prostori gdje se vraćaju Srbi najviše u ratu devastirani. Uz to, u toj populaciji povratnika dominantni su oni srednje i još više starije generacije. Na toj populaciji ne može se zasnivati razvoj, naročito ne onaj tehnološki napredniji. Tu je prisutna socijalna pomoć i životarenje na najnižoj egzistencijalnoj razini, što je dodatni negativni razvojni činilac. Tu je potrebna pojačana uloga države, dodatne stimulacije povratnicima i useljenicima, njihova što punija integracija, a što je sve preduvjet jačeg inkorporiranja ovih zapuštenih i napuštenih krajeva u hrvatski gospodarski i socijalni sustav.

• Kako uopće pristupiti socijalnoj i etničkoj rekonstrukciji, obnovi multietničkih zajednica? Da li je i zašto obnova multietničkih (lokalnih) zajednica važna? Koja je uloga različitih subjekata u tom procesu?

Najprije zašto je važna? Zato što bez toga nema moderne demokratske Hrvatske. Bez toga Hrvatska je periferna i provincijalna europska država u kojoj bi dominirao nacionalizam, nacionalna i druga isključivost, ksenofobija, netolerancija. Postoje neki segmenti društva, također među intelektualnim i političkim elitama, koje priželjkuju takav razvoj događaja. No, procesi unutarnje demokratizacije, eurointegracijske težnje i zbiljski naponi, pa i vanjski pritisak, sužava tim snagama manevarski prostor. To Hrvatsku postupno ali ipak približava modelu i zbiljskom funkcioniranju jedne multikulturalne i tolerantne države. Kako tome pristupiti? Mislim da je najvažnije ono što se događa na razini institucionalnoga i u samom političkom vrhu. Institucije trebaju biti ustrojene tako da su građani pred njima jednaki i ravnopravni. Svaki klijentelizam je negacija građanstva, a on se u etnonacionalnom društvu uglavnom 'lomi' preko leđa nacionalnih manjina. U javnom životu Hrvatske, iz specifičnih ratnih razloga, Srbi su tu više na 'udaru'.

I CRKVE, POSEBICE KATOLIČKA, TREBALE BI EKSPLICITNIJE OSUĐIVATI INCIDENTE

• Što ta obnova donosi? Poboljšava li ta obnova kvalitetu života u tim sredinama ili ga dalje usložnjava pa podiže i tenzičnost?

Obnova ima više aspekata. Popravljanje kuća, povratak kuća njihovim vlasnicima, stanarsko pravo, pomoć u obnovi gospodarstava, sve su to oblici materijalne pomoći. Već to donosi smirenje situacije i omogućuje ljudima da se vrate civilnom životu, gospodarstvu i egzistencijalnim temama. Iako je bilo i tenzija vezanih za useljavanje kuća koje su bile u vlasništvu Srba, useljenicima

iz Bosne i sa Kosova. Taj je se problem postupno rješavao, ali ožiljci su ostali. I dalje su prisutni, iako manje nego prije, incidenti s etničkom pozadinom. Tu je uloga države vrlo važna i pomaka pa i dobrih aktivnosti ima. I to treba istaći, jer ionako tešku situaciju ne treba pogoršavati apriornim konstatacijama. Treba oslušivati ono što se zaista događa, a to je podložno stalnoj mijeni.

• Koliko je u socijalnoj rekonstrukciji multietničkog života u lokalnim sredinama važno podizanje opće tolerancije u (hrvatskom) društvu i kako te vrijednosti posredovati prema lokalnim sredinama gdje se često ne osjećaju pozitivni globalni trendovi i kada su oni prisutni?

Vrlo je važno. Ono što se događa na razini političkih i drugih aktera na javnoj sceni ima itekakav značaj za lokalnu scenu. Važno je tako, što se na sreću ipak događa, istina sa znatnim zakašnjenjem, kada predsjednik vlade osudi poklike Za dom spremni i sve ono što dio navijača priređuje ili kada se ukloni spomenik Francetiću. To su poruke, vrlo važne, jer sužuju prostor onima koji bi gradili netolerantnu i diskriminacijsku Hrvatsku. To posreduju mediji i utoliko je njihova uloga vrlo značajna. I crkve, posebno katolička, trebale bi eksplicitnije osuđivati incidente koji su temeljeni na nacionalnoj različitosti, a ne promatrati zbilju etnocentrički. I to je slojevito, ali neki segmenti te institucije nisu uvijek na razini vremena.

LJUDI SU IPAK SVIJEŠNI DA JE SUŽIVOT CIVILIZACIJSKA VREDNOTA

• Naslov vaše knjige nosi naslov "Suživot Hrvata i Srba u Slavoniji". Što danas Hrvatima i Srbima znači suživot. Kakav je njegova perspektiva uopće na ovim našim prostorima?

Suživot u sociološkoj interpretaciji uključuje normativnu i funkcionalnu integraciju aktera u zajednicu. O čemu se radi? Normativna razina uključuje sustav vrijednosti, neke sličnosti u poimanju zajednice. Tu će biti potrebna tolerancija od hrvatske etničke većine, težnja k uključivanju drugih, ali i moralno sankcioniranje srpske pobune protiv hrvatske države od strane pripadnika srpske manjine. Funkcionalna integracija podrazumijeva uključenost na razini rada i proizvodnje. U lokalnim zajednicama nakon rata to je npr. posudba alata od susjeda druge nacionalnosti dok se u radnim organizacijama to odnosi na ravnopravan pristup zaposlenju svih članova hrvatskog društva i njihov neometan angažman u radu i proizvodnji. Mislim da su ljudi ipak svjesni da je suživot civilizacijska vrednota a komunikacijsko sjećanje starijih i srednjih generacija ipak će barem malo olakšati obnovu suživota na relaciji Hrvati - Srbi.

• Kako u tom pogledu vidite ulogu obrazovanja, medija? Tko sve može

doprinijeti uspješnijem ostvarivanju suživota, jačanju tolerancije?

Školski sustav i mediji također imaju veliku ulogu i značaj. Promicanje tolerancije i uvažavanja svih ljudi bez obzira na njihovu nacionalnu ili neku drugu identitetsku pripadnost, nema alternative ako je cilj Hrvatska kao moderna demokratska država. Socijalizacija mladih treba uključiti nacionalne identitete onih koje se socijalizira, ali i temelje modernih demokratskih društava, prije svega spektar ljudskih prava i uvažavanje svakog čovjeka bez obzira kojoj grupi pripada. Tu je u hrvatskom društvu još dosta rada, ali temelja ima a i pomaka u dobrom smjeru također.

• Ima se dojam da je zapravo vrlo malo empirijskih istraživanja (ali i teorijskih rasprava) o ovim problemima. Kojim pitanjima bi u daljnjim istraživanjima trebalo posvetiti posebnu pažnju?

Da. Više je razloga da je tome tako. Jedan od njih je određena intelektualna pasivnost ili zabavljenost 'velikim' temama i teorijama, koje često u svojoj apstraktnosti ne dodiruju ili nedovoljno dodiruju zbiljski život. Mislim da intelektualci ponekad ne znaju dovoljno, da parafraziram jednog poznatog autora (Rudolf Bičanić, op. a.), kako živi narod. Potrebna su i veća ulaganja u znanost od strane države. U postojećim okolnostima da bi se provelo empirijsko istraživanje, potreban je izniman angažman. No to je naš realitet i u tome treba više djelovati. Intelektualci se prepoznaju što idu iznad i izvan granica društveno prihvatljivog i što gledaju 'iza fasade događaja'. To uključuje i određeni rizik, dobacivanja ili neprihvaćenost od većine pa čak sumnjičavost u samoj intelektualnoj zajednici. Ali to je uračunati rizik bez kojega nema spoznaja koje idu dalje od onoga 'općeprihvaćenoga', što u ovom slučaju znači 'etnički našega'. U daljnjim istraživanjima trebalo bi propitati ima li pomaka u suživotu u odnosu na one godine kada je obavljeno moje istraživanje. Tu bih dodao da je upravo projekt Instituta za migracije i narodnosti, pod nazivom Nacionalne manjine u Hrvatskoj i eurointegracijski procesi kojega vodim (uz sudjelovanje dr. sc. Aleksandra Vukića), obavljeno novo empirijsko istraživanje. U njemu su anketirani pripadnici slijedećih nacionalnih manjina: Česi, Slovaci, Mađari i Srbi. Pripadnici srpske populacije su za potrebe istraživanja podijeljeni na dva poduzorka: Srbi na bivšim ratnim prostorima i Srbi izvan bivših ratnih prostora. Istraživanje je obavljeno na prostorima Istočne Slavonije, Zapadne Slavonije, Zagreba te Dalmacije i Gorske Hrvatske. Rezultati istraživanja pokazat će kakvi su međunacionalni odnosi na tim prostorima i s kojim se problemima pojedine od ovih nacionalnih zajednica susreću u recentnom vremenu.

Furio Radin, saborski zastupnik talijanske nacionalne manjine i predsjednik saborskog Odbora za ljudska prava i nacionalne manjine

S PUNOLJETNOŠĆU TREBA IĆI I NACIONALNO OPREDJELJENJE

Kada neka osoba ulazi u birački spisak ona bi se trebalo samostalno i slobodno opredijeliti što želi biti u biračkom spisku. To je jedini način da se riješi ova situacija s biračkim spiskovima, a to se mora riješiti zakonom. Birački spiskovi su ključno pitanje i moram s žaljenjem kazati da su još najbolji birački spiskovi bili 1992., spiskovi koji su faktički naslijeđeni iz prethodnog sustava.

Nemam još potpuni uvid u rezultate lokalnih izbora kada su u pitanju nacionalne manjine odnosno broj izabranih članova županijskih skupština i gradskih i općinskih vijeća iz redova nacionalnih manjina, te izabranih gradonačelnika i načelnika i njihovih zamjenika. No raspoložem podacima za talijansku nacionalnu manjinu u Istri i Rijeci i ja bih rekao da su tu rezultati vrlo dobri.

Naime, potvrdio se trend da je talijanska manjina na lokalnim izborima ostvarila zastupljenost ne samo adekvatno svom udjelu u stanovništvu nego i više od toga, kao što i nalaže pozitivna diskriminacija. Imamo veći broj izabranih predstavnika od onoga što je osigurano statutima u svim općinama i gradovima te u Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji, tako da je naša ocjena što se tiče ovih izbora pozitivna.

Dopunske izbore ćemo imati samo u Poreču. Ali to je rezultanta nekih političkih problema na terenu i to je zapravo izuzetak koji potvrđuje pravilo.

Što se tiče statuta, odnosno njihovog usklađivanja, mi tu možemo biti pozitivan primjer jer statuti kod nas nisu usklađivani s izbornim zakonom već su im na neki način prethodili. Mi imamo usklađene statute od izbora 1993. pa dalje. Istina je da naši statuti nisu odmah bili prihvaćeni od vladajućih struktura, pri čemu prvenstveno mislim na županijski statut. To se dogodilo tek početkom 2000. godine. Na nivou općina i gradova u ovom slučaju volja lokalne samouprave bila je suverena dok je kod županije postojala dvojba između državnog i lokalnog. Dakle, mi te statute imamo odavno, a sada ih samo eventualno prilagođavamo promjenama kao što su nove razlike u izboru za predstavnička tijela i za izvršnu vlast u lokalnim i regionalnim jedinicama.

Što se pak tiče problema s izbornim spiskovima možemo konstatirati da tu, nažalost, nije bilo pozitivnih pomaka. To se osjeti najviše kod drugih nacionalnih manjina koje nemaju regulirano svoja prava Statutom i gdje dolazi zaista do nepoštivanja zakona, jer se ne zna točno koliko ima pripadnika nacionalnih manjina u pojedinim lokalnim

jedinicama pa su ponekad njihova prava i kada su regulirana statutom - krivo regulirana jer pripadnika nacionalne manjine ima više nego što se to službeno tvrdi.

Događa se da se zakon, faktički, zapravo mora primijeniti iz Zagreba što nije dobro jer je pretpostavka zajedničkog života, suživota ili kako već hoćete da to nazovemo, da se zaštita nacionalnih manjina dogovara u lokalnoj samoupravi. I zakon je samo okvir u kojem se to treba odvijati.

Nažalost, niti birački spiskovi, niti poštivanje postotka nacionalnih manjina nisu u cjelosti omogućavali korektnu operacionalizaciju manjinskih prava na lokalnim izborima, posebno kada je u pitanju izbor izvršnih dužnosnika, primjerice izbor zamjenika gradonačelnika i načelnika. U mnogim sredinama i same političke stranke su se ponašale vrlo neodgovorno, jer iako ih na to obavezuje zakon nisu predlagale zamjenike načelnika ili gradonačelnika iz redova nacionalne manjine. Mi smo taj slučaj imali u više mjesta u Istri, ali zahvaljujući korektnim političkim odnosima koje imamo s IDS-om uspjeli smo to riješiti i spasiti situaciju. Ali da su npr. pobijedile druge političke stranke u nekim mjestima morali bismo ići na dodatne izbore kao što je to slučaj u Poreču.

Treba kazati da smo mi smo rijetka zemlja gdje matični parlamentarni odbor zadužen za nacionalne manjine već gotovo jednu deceniju predlaže i apelira da se problematika biračkih spiskova riješi određenim zakonom, ali se to ne uvažava. Mi smo jedva došli do odgovora kako uopće netko ulazi u spisak nacionalnih manjina. Naš prijedlog je bio taj da se svi oni koji pune 18 godina izvijeste da ulaze u birački spisak, te da se odluče što žele biti. Sada se susrećemo s nacionalnošću koja je faktički određena rođenjem, tko zna iz kojih razloga, bez pitanja roditelja, ali smatram da ni roditelji ne bi trebali imati to pravo već je to stvar osobe koja stiče punoljetnost. Zato kažem, kada neka osoba ulazi u birački spisak ona bi se trebalo samostalno i slobodno opredijeliti što želi biti u biračkom spisku. To je jedini način da se riješi ova situacija s biračkim

spiskovima, a to se mora riješiti zakonom. Birački spiskovi su ključno pitanje i moram s žaljenjem kazati da su još najbolji birački spiskovi bili 1992., spiskovi koji su faktički naslijeđeni iz prethodnog sustava. Naravno govorim o svojoj nacionalnoj manjini.

Primjedbe na problem skidanja predstavnika nacionalnih manjina sa stranačkih lista su shvatljivi, ali to je jedan način kakav postoji i u nekim drugim zemljama. Po mom mišljenju taj bi se problem na lokalnoj razini mogao riješiti samo na jedan način, a to je da izbori ne budu proporcionalni nego većinski. No, mi imamo Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i njegova izmjena je uvijek riskantna i zato sam je veliki protivnik toga jer je svaka izmjena zakona o pravima nacionalnih manjina od 1992 dovela do lošijih rješenja. Zato svi problemi koji su tiču izbora, pa i izbora za vijeća nacionalnih manjina, lokalnih izbora, moraju se riješiti izbornim zakonom. Bolje je da ostane i ovaj sistem skidanja s liste nego da izgubimo i tu mogućnost. Sistem skidanja s liste ima i jednu pozitivnu stranu, a ta pozitivna strana je da se na lokalnoj razini moraš dogovarati sa strankama i nacionalne manjine koje su konzistentne zaista se mogu dogovoriti sa strankama i tu se osjeća njihova politička težina i takvi dogovori onda mogu biti i kvalitetnije rješenje nego da na izbore predstavnik nacionalne manjine izlazi potpuno samostalno i da zapravo ima tek simbolički značaj. Na saborskom nivou to donekle i funkcionira jer saborski zastupnici nacionalnih manjina mogu biti rezonantna kutija problema koja prenose manjinski glas. Ali, na lokalnom nivou to je puno manje efikasno. Na lokalnom nivou nije dovoljno da se čuje samo manjinski glas već se moraju rješavati i lokalni problemi i zato je politička podrška stranaka važna. A uvijek postoji i alternativa dodatnih izbora koji su onda direktni.

Želio bih još na kraju istaknuti da čitav taj izborni proces, kada su u pitanju manjine, treba dignuti na jedan viši kulturno-politički nivo. Manjine moraju imati jednu privatnost i diskreciju na izborima, jer neke manjine naravno imaju problem iskazivanja svoje nacionalne pripadnosti. Ako netko odluči glasati kao pripadnik nacionalne manjine ne treba čitava sala o tome odzvanjati. Prošlost je u nekim stvarima još previše bliska. To se u ovom momentu naravno ne odnosi na talijansku nacionalnu manjinu, ali da smo kojim slučajem ovakve izbore imali npr. 1950. godine, onda bi to bio i naš slučaj odnosno problem.

Dragan Crnogorac, predsjednik Zajedničkog vijeća općina UVESTI DRUGI KRUG IZBORA ZA MANJINSKE PREDSTAVNIKE

Dragan Crnogorac

Što se tiče osvrta na održane lokalne izbore moram da kažem da se dogodilo ono na što smo mi već unaprijed upozoravali, a to je manjkavost zakona u slučaju da se direktno na izborima ne izaberu pripadnici nacionalnih manjina koje su kandidirali njihove manjinske stranke ili institucije već, po zakonu, u skupštine i vijeća jedinica lokalne samouprave ulaze pripadnici manjina sa lista drugih političkih stranaka. Ti se pripadnici nacionalnih manjina u pravilu nalaze pri dnu tih lista, ne budu direktno izabrani, već se naknadno "skidaju" s lista i postaju članovi lokalnih predstavničkih tijela. To držimo ključnim problemom, smatramo da to nije korektno i mislimo da to treba mijenjati.

Za konkretne rezultati srpske nacionalne manjine mogli bismo kazati da su ocjene na neki način podijeljene. Imamo razloga za zadovoljstvo ostvarenim, ali imamo i razloga za nezadovoljstvo. Činjenica je da nismo ostvarili u ovom trenutku onaj broj mandata koji smo imali prije. Svakako, jedan od većih razloga takvog razvoja situacije jeste činjenica što se ne ispunjavaju prava nacionalnih manjina na način na koji se to očekuje, posebno kada se radi o srpskoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj. Ne poštuje se u potpunosti Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina u RH i svi oni dogovori koji su prethodno usaglašeni s Vladom. Nedavni rebalans državnog proračuna to izravno potvrđuje jer su direktno i osjetno smanjena sredstva za povratak srpskih izbjeglica.

Sve je to utjecalo da je uz još neke proceduralno-političke razloge došlo do velike disperzije glasova koji je išao na štetu naših kandidata. No, u suštini poslije dodatnih odnosno dopunskih izbora koji će uslijediti, pretpostavljam, krajem ljeta rezultatima ćemo ipak moći biti zadovoljni. Nažalost, ove manjkavosti o kojima sam govorio su se potvrdile, iako mi na njih upozoravam već godinama, i smatram da bi trebalo pokrenuti inicijative za promjenu Ustavnog zakona i izbornog zakona kako bi se te stvari ubuduće izbjegle.

Što se tiče biračkih spiskova treba posebno upozoriti na uputstvo Vlade koje stiglo prije izbora, dva – tri mjeseca prije izbora, da se proporcionalni broj zastupnika u tijelima lokalne samouprave uzima prema biračkim

Ako do izbora nije došlo u prvom krugu treba ići na drugi krug, obaviti dopunske, dodatne izbore, kao što se to radi i za zamjenike gradonačelnika ili načelnika. Inače, profitira kalkulantsko ponašanje velikih političkih stranaka koji predstavnike nacionalnih manjina formalno stavljaju na svoje liste i to pri samom dnu računajući da će neovisno od izbora ostvariti još poneko zastupničko mjesto.

spiskovima, a ne prema popisu stanovništva. To je pokazala je velike razlike i probleme i otkrila da su mnogi fiktivno prijavljeni na nekim adresama te da popis iz 2001. nije dobro proveden jer su popisivači na terenu često bili volonteri, nedovoljno educirani i osposobljeni, a to trebaju obaviti stručne osobe iz državne uprave i nadam se da će se to otkloniti do novog popisa 2011.

Što se tiče problema tzv. "skidanja" vijećnika u tijelima lokalne samouprave sa stranačkih lista treba reći da zakon predviđa da se na taj način osiguraju predstavnici nacionalnih manjina u tijelima lokalne vlasti i da se na taj način nacionalnim manjinama omogućiti da preko njih rješavaju svoje probleme i zadovoljavaju neke svoje interese. E, sada, što se tiče vijećnika koji su ušli kao predstavnici nacionalnih manjina sa tih političkih lista drugih stranaka ostaje pitanje kako će se oni ponašati, da li stranački odnosno po političkim direktivama stranaka sa čije liste dolaze ili će ostvariti suradnju i sa institucijama svoje nacionalne zajednice te zajedno s njima, pokušati raditi na rješavanju manjinskih pitanja i dobrobiti manjinskih zajednica u lokalnim zajednicama.

Razrješenje te dileme imati ćemo prilike vidjeti u skoroj budućnosti, međutim neka iskustva na nacionalnom odnosno državnom nivou, gdje neke političke stranke u svojim redovima i u saborskim klupama imaju predstavnike nacionalnih manjina, pokazuju da su se oni

prvenstveno (pa i isključivo) ponašaju kao članovi tih političkih stranaka, a ne i kao pripadnici određene nacionalne manjine i ne zastupaju niti promoviraju pitanja svoje nacionalne manjine, pa i manjinske politike uopće.

Mi ćemo, naravno, što se lokalnog nivoa tiče kontaktirati predstavnike naše nacionalne manjine koji su izabrani ili kooptirani u predstavnička tijela lokalne samouprave s drugih stranačkih lista, ali ponavljam, veliko je pitanje kakve će to rezultate dati jer je činjenica da postoji jedna potencijalna bojazan kod tih ljudi da se ne eksponiraju kao predstavnici nacionalnih manjina jer to nije popularna pozicija u društvu.

Po našem mišljenju rješenje za taj problem jeste ponavljanje direktnih izbora. Ako do izbora nije došlo u prvom krugu treba ići na drugi krug, obaviti dopunske, dodatne izbore, kao što se to radi i za zamjenike gradonačelnika ili načelnika. Inače, profitira kalkulantsko ponašanje velikih političkih stranaka koji predstavnike nacionalnih manjina formalno stavljaju na svoje liste i to pri samom dnu računajući da će neovisno od izbora ostvariti još poneko zastupničko mjesto.

Na dodatnim odnosno dopunskim izborima ipak nadam se i očekujem određenu političku korektnost odnosno da tzv. većinske stranke, političke stranke poput SDP, HDZ, IDS itd. neće podnositi kandidature već da će to prepustiti samim manjinskim zajednicama, premda one naravno imaju to političko pravo.

Šemso Tanković, saborski zastupnik i predsjednik SDA Hrvatske:

POJAVILE SU SE DVIJE SNAŽNE OPCJE

Ovi izbori su ponudili veliku šansu bošnjačkoj kao i drugim manjinama jer su kandidati birani izravno tako da su, poglavito u sredinama gdje se vodila tijesna izborna bitka za mandate, svoju šansu mogli donijeti prevagu manjinski glasači poglavito dvije najbrojnije manjine - Srbi i Bošnjaci.

Bošnjaci Hrvatske konačno su istupili na izbore odlučno bez ikakvih kalkulacija. Napušten je model prikriivenih igara gdje su neke bošnjačke udruge iskazivale političke ambicije bez želje da se izlože riziku glasanja. Prisjećam se vremena kada su, ne tako davno, neki pojedinci na svaku izjavu od strane čelnih ljudi SDA Hrvatske istupali u medijima sloganom „SDA Hrvatske obmanjuje javnost“. Sada je to iza nas. Na ovim izborima pojavile su se dvije snažne bošnjačke opcije uz pojavu egzotičnih manjinskih neovisnih lista kojima je bilo najvažnije olimpijsko načelo "Važno je nastupiti".

SDA Hrvatske dobila je snažnog protivnika u Bošnjačkoj demokratskoj stranci Hrvatske koju predvodi Nedžad Hodžić. Iskreno ću izreći ocjenu da sam ugodno iznenađen rezultatima njegove stranke i koristim prigodu čestitati mu na hrabrosti i odlučnosti da nastupi samostalno u Istarskoj županiji i nekim gradovima i općinama te županije. Dva izborna vijećnika (Raša i Labin) nisu mnogo ali pokazuju smjer kako treba raditi na terenu. To je ujedno i odgovor nekim mojim dojučerašnjim suradnicima koji su me godinama uvjeravali da samostalni istupi ne garantiraju uspjeh na izborima. Još jednom gospodinu Nedžadu Hodžiću čestitam i vjerujem da taj uspjeh nije prolazna epizoda nego najava boljih dana za Bošnjake u Hrvatskoj kojima će popis stanovništva 2011. godine pokazati da nas ima između 1.5 - 2 posto, te bismo izborili samostalnu svoju izbornu jedinicu i mogućnost izbora većeg broja saborskih zastupnika.

Josip Herout, predsjednik Koordinacije vijeća i predstavnika češke nacionalne manjine u RH

MANJINSKI KANDIDATI ISTAKNUTI BEZ DOVOLJNO KONZULTACIJA S VIJEĆIMA

Josip Herout

Prema planu rada za prvo polugodište 2009. predvidjeli smo upoznavanje s izbornim zakonom, analizu dosadašnjih iskustava s jedinicama lokalne samouprave, zatim pripreme za izbore i nakon provedbe izbora uspostavljanje kontakata s novim vodstvima u općinama, gradovima, te županiji i posebno s manjinskim predstavnicima odnosno zastupnicima koji obnašaju dužnosti po osnovu proporcionalnosti.

Kao novinu u vezi ovih aktivnosti uveli smo praksu da na sjednice županijskog vijeća naše nacionalne manjine pozivamo sve predsjednike vijeća i predstavnike iz gradova i općina ukoliko nisu članovi županijskog vijeća. Kako je saborska zastupnica češke i slovačke nacionalne manjine g. Zdenka Čuhnijedno i članica županijskog vijeća imamo uvijek pravodobne i kvalitetne informacije i iz Sabora i iz Savjeta za nacionalne manjine i to nam puno olakšava rada i pridonosi našem kvalitetnijem djelovanju.

No, na osnovu naše dosadašnje suradnje s lokalnim vlastima uočili smo upravo nedostatak bolje komunikacije s članovima predstavničkih tijela u jedinicama lokalne samouprave, pripadnika nacionalnih manjina.

Zbog toga smo u pripremama za izbore pozvali sve članove vijeća i predstavnike naše nacionalne manjine na pojačanu angažiranost u pripremi kandidatskih lista. Procijenili smo naime da bi izlazak sa samostalnim listama imao vrlo upitni i, pretpostavljamo, nezadovoljavajući rezultat, pa smo suradnju usmjerili prema političkim strankama i koalicijama.

Moramo konstatirati da su kandidatske liste na svim nivoima, općinama, gradovima i županiji sadržavale dovoljan broj pripadnika nacionalnih manjina, ali ne na visokim pozicijama na stranačkim i koalicijskim listama i ti su kandidati utvrđeni, ipak, bez dovoljno konzultacija s manjinskim vijećima i predstavnicima.

Ocjenjujemo da bi potpuna primjena članka 31. Ustavnog zakona trebala pretpostaviti konkretniju i odgovorniju aktivnost predlagачa lista u pogledu kontakata i konzultacija s tijelima i udrugama nacionalnih manjina.

Kao pozitivan primjer želim istaći županijsku organizaciju HDZ-a koja je na svojoj listu stavila

Upozoravam na važnost članka 31. Ustavnog zakona i ističem da je nužna određena suradnja između manjinske samouprave i političkih stranaka u pogledu predlaganja kandidata. Mislimo da bi takva suradnja sigurno doprinijela boljim političkim odnosima kada je u pitanju pozicija nacionalnih manjina u lokalnoj samoupravi

nezavisnog kandidata, a inače člana našeg manjinskog županijskog vijeća koji je tako postao član županijske skupštine.

Karakterističan je i primjer općine Končanica gdje je nakon provedenih izbora izbornom povjerenstvo konstatiralo da su predstavnici češkog naroda u pogledu proporcionalnosti predviđenoj općinskim statutom prevagnuli te da nedostaje predstavnika većinskog, hrvatskog naroda i jedan predstavnik srpske nacionalne manjine pa je općinsko vijeće uvećano s tri predstavnika hrvatskog naroda i jednim predstavnikom srpskog naroda.

S obzirom na nagomilane probleme u gradu Daruvaru u vezi dvojezičnosti, funkcioniranja vrtića, informiranja itd., obećavajući je izbor gradonačelnika grada Daruvara Dalibora Rohlika (SDP i HSU) iz redova češke nacionalne manjine iako treba reći da su i sve druge političke opcije imale u svojim kandidaturnama predviđenog zamjenika gradonačelnika iz redova nacionalne manjine.

Nakon konstituiranja vijeća jedinica lokalne samouprave te županijske skupštine predvidjeli smo stalne kontakte s članovima predstavničkih tijela iz redova naše nacionalne manjine. Osim toga uputili smo zahtjev gradskim i općinskim vijećima da načine popis prioriteta pitanja i neriješenih problema za koja smatraju da bi im u njihovom rješavanju trebala pomoć i podrška našeg županijskog vijeća.

S obzirom na obvezu predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave da usklade svoje statute s obzirom na nove okolnosti funkcioniranja lokalnih vlasti, smatrali smo da je to dobra prilika, kada se statuti već mjenjaju i prilagođavaju, da se to iskoristi i za jasnije i bolje preciziranje prava nacionalnih manjina na osnovu zakona u onim sredinama gdje to do sada nije bilo riješeno.

Obično se u radu vijeća suočavamo s problemom nedostatka stručnosti, no srećom taj problem uspješno rješavamo u našoj županiji zahvaljujući činjenici da pri Uredu župana Bjelovarsko-bilogorske županije u Odsjeku za nacionalne manjine imamo vrsnog profesionalca Nenada Vlahovića koji pruža veliku stručnu pomoć vijećima nacionalnih manjina.

Značajne rezultate u pogledu boljeg funkcioniranja ukupne lokalne samouprave, što se manjina tiče, ubuduće očekujemo i od rada županijske višenacionalne koordinacije, a odgovarajuću potporu očekujemo i od koordinacije čeških vijeća i predstavnika na nivou Republike Hrvatske.

U vezi velikog broja primjedbi na biračke spiskove, što se tiče češke nacionalne manjine, oni su uglavnom bili u redu. Međutim, tumačenje da se proporcionalnost određuje na bazi biračkih spiskova, a ne popisa stanovništva

češkoj nacionalnoj manjini nije išao u prilog. Naime, pojedini pripadnici naše nacionalne manjine nisu tako i deklarirani u biračkom spisku što posljedicu vuče još od parlamentarnih izbora kada su se neki jednostavno opredjelili da će glasati za opće, a ne manjinske liste. No, što se tiče same evidencije ona je u redu.

Također što se nas tiče, dopunskih izbora neće biti jer tamo gdje nije osiguran izbor pripadnika nacionalne manjine, da tako kažemo u prvom krugu, tamo su oni popunjeni sa stranačkih lista.

Ostaje pitanje njihove političke odnosno manjinske lojalnosti, koliko će oni biti predstavnici svoje stranke, a koliko svoje nacionalne manjine. Zbog toga smo predvidjeli da već u startu obavimo kontakte i konzultacije s tim predstavnicima te očekujemo da oni, osim njihove političke opcije u određenom predstavničkom tijelu zastupaju i svoj nacionalnu manjinu.

Zato još jednom upozoravam na važnost članka 31. Ustavnog zakona i ističemo da je nužna određena suradnja između manjinske samouprave i političkih stranaka u pogledu predlaganja kandidata. Mislimo da bi takva suradnja sigurno doprinijela boljim političkim odnosima kada je u pitanju pozicija nacionalnih manjina u lokalnoj samoupravi. U svakom slučaju, cijenimo da smo ovim izborima dobili bolju kadrovsku kvalitetu nego što je to do sada bio slučaj.

ČLANAK 31. USTAVNOG ZAKONA O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA

(1) Vijeća nacionalnih manjina u jedinici samouprave imaju pravo:

- predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose;
- isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave;
- biti obaviješteni o svakom pitanju o kome će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine;
- davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja.

(2) Tijela jedinica samouprave svojim općim aktima uredit će način, rokove i postupak ostvarivanja prava utvrđenih u stavku 1. ovoga članka.

Robert Jankovics, tajnik Demokratske zajednice Mađara Hrvatske

ZAŠTO VIJEĆNIKE NE BIRATI ISTO KAO ZASTUPNIKE?

Robert Jankovics

Mi smo vrlo zadovoljni izlaznošću na izbore na područjima gdje živi mađarsko stanovništvo jer je ta izlaznost bila znatno viša nego na područjima gdje Mađari ne žive pa možemo kazati da su pripadnici mađarske nacionalne manjine zaista prihvatili izazov lokalnih izbora i temeljem toga postigli sjajne rezultate. Npr., samo na području Osječko-baranjske županije dobili smo 28 vijećnika što županijskih, što gradskih, što općinskih, a imamo i jednog načelnika i dva zamjenika načelnika u ukupno tri općine. Imamo i u Vukovarsko – srijemskoj županiji dva zamjenika načelnika, te po jednog vijećnika u općinama Tordinci i Tompojevci. Ako gledamo ukupnu mađarsku zajednicu, imamo gotovo 50 posto više predstavnika nego što smo imali do sada.

Naravno, ako malo zagrebemo po površini moramo konstatirati da svi oni nisu ušli kao predstavnici mađarske nacionalne zajednice. Od 41 pripadnika mađarske nacionalne manjine u tijelima lokalne i regionalne samouprave na nivou Republike Hrvatske, njih 11 predstavlja svoje političke stranke dok ih je 30 izabrano iz redova udruga mađarske nacionalne zajednice ili pak u koaliciji mađarskih udruga i političkih stranaka. To možda nije najbolje, ali to je realnost i mi smo se tome prilagodili. Nelogično je da manjinske udruge nemaju pravo kandidiranja (kao što je to slučaj za Sabor ili za manjinsku samoupravu) iako se i ovdje radi o sustavu zajamčenih mjesta, no nismo imali izbora. Mogli smo ostati izvan sustava ili mu se prilagoditi i pokušati ga mijenjati iznutra.

Dobre rezultate ovih izbora za mađarsku nacionalnu zajednicu potvrđuje i činjenica da će dopunski izbori biti održani samo u dvije općine (općina Draž i općina Ernestinovo u Osječko – baranjskoj županiji) gdje će se birati zamjenici načelnika iz redova mađarske nacionalne manjine.

Ovi su izbori također vrijedni i značajni za našu zajednicu jer možemo slobodno konstatirati da je u pojedinim sredinama ostvarena suradnja među nekima, do sada suprotstavljenim mađarskim organizacijama, a to je bez sumnje nova kvaliteta i doprinos

Birački spiskovi su ključni problem, ali treba razmisliti i o neodgovarajućem sustavu skidanja manjinskih vijećnika sa stranačkih lista, te problemima s usklađivanjem statuta

boljem rješavanju naših lokalnih problema i potreba.

Dakle, opća ocjena je odlična i što se tiče izlaska i što se tiče rezultata pa shodno tome očekujemo i puno veći utjecaj vijećnika pripadnika mađarske nacionalne zajednice u lokalnoj samoupravi nego što je to bio slučaj do sada, a samim time naravno i bolje zastupanje interesa mađarske nacionalne manjine u sredinama gdje Mađari žive .

No, uz naše zadovoljstvo ovim izborima, izlaznošću i rezultatima i dalje su prisutni i značajni problemi pa bih ovom prilikom istako tri i to onako kako ih vidi Demokratska zajednica Mađara Hrvatske, čiji sam ja i tajnik, te Vijeće mađarske nacionalne manjine Osječko baranjske županije.

Prije svega, kao prvi problem, treba istaknuti problem tzv. kooptiranja odnosno skidanja vijećnika sa stranačkih lista. Dakle govorimo o institutu zajamčenih mjesta u županijskim, gradskim skupštinama i općinskim vijećima temeljem udjela pojedine nacionalne manjine u popisu stanovništva 2001. godine. Govorimo dakle o tome koliko jedan vijećnik mađarske, srpske ili neke druge nacionalne manjine kooptiran s liste neke političke stranke zaista i predstavlja tu nacionalnu manjinu, a koliko političku stranku s čije je liste i kooptiran u predstavničko tijelo.

Ako imamo situaciju da saborske zastupnike pripadnici nacionalnih manjina biraju sami, ako imamo situaciju da pri izboru za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina glasaju, prirodno, samo pripadnici nacionalnih manjina, ako imamo situaciju da na dopunskim izborima, kojih će biti, ponovno glasaju samo manjinci postavlja se pitanje zašto upravo za, najvjerovatnije, najvažnije funkciju koju ljudi najviše osjete na svojoj koži a to su vijećnici u lokalnim predstavničkim tijelima, zašto te svoje vijećnike manjinci ne biraju zasebno, zašto ih ne biraju kao saborske zastupnike. Dakle, ako već u statutu općine Bilje npr. stoji da treba biti 5 vijećnika iz redova mađarske nacionalne manjine, zašto se oni onda skidaju sa stranačkih lista, zašto se prisiljavaju manjinci da stupaju u političke stranke da bi tamo eventualno predstavljali svoju zajednicu. To skidanje je po nama sporno iako je ono naravno zakonski utemeljeno te smatramo da bi tu vrijedilo razmisliti o nužnim promjenama i poboljšanjima.

Drugi problem je popis birača. I što se tiče popisa birača najvećim problemom ne smatramo to što su oni takvi kakvi jesu već što se pri ostvarivanju prava manjina zako-

nodavac, odnosno u ovom slučaju Središnji državni ured za upravu, poziva na posljednji zaključeni popis birača. A mi postavljamo pitanje gdje su dostupni podaci o udjelu pojedine manjine u popisu birača, odnosno posljednjem zaključenom popisu birača. Za popis stanovništva je lako jer na web stranici Državnog zavoda za statistiku svi su ti podaci dostupni, ali mi pitamo gdje možemo doći do omjera manjina sukladno posljednjem zaključenom popisu birača? Nažalost nigdje! Ja sam u ime Demokratske zajednice Mađara nedavno poslao upit temeljen na Zakonu o pravu na pristup informacijama tražeći da mi se dostave podaci za sve manjine o njihovom udjelu u biračkim spiskovima, da vidim da li su ti podaci uopće dostupni jer ovako mi ne znamo na što mi zapravo imamo pravo. Činjenica da popisi birača nisu točni je vrlo blaga ocjena stvarnog stanja i to je zapravo ozbiljan politički problem koji će se morati rješavati na malo višem nivou.

A treći problem na koji se mora upozoriti po našem mišljenju su statuti jedinica lokalne samouprave. Opet se susrećemo s Središnjim državnim uredom za upravu koji određuje rok, najkasnije rok od 60 dana od dana konstituiranja predstavničkog tijela, za usklađivanje statuta s, opet, posljednjim popisom birača da bi se ostvarila sva prava pojedinih manjina u nekoj lokalnoj jedinici. Tih 60 dana u najvećem djelu lokalnih jedinica isteći će 17. kolovoza pa se zato pitamo hoće li tijekom ovog ljetnog perioda koji nam slijedi uistinu ta zakonska obaveza, ta preporuka Središnjeg državnog ureda o usklađivanju statuta, biti provedena. Ne budu li provedena do 17. kolovoza to znači da neće biti ostvareni preduvjeti za dopunske izbore za zamjenike načelnika iz redova nacionalnih manjina, a to onda potencijalno znači da će ti dužnosnici iz redova nacionalnih manjina umjesto da budu izabrani u rujnu biti izabrani tek možda u prosincu, pa npr. neće imati mandat od četiri godine već mandat od 3 i po godine ili čak manje, a da o nekim drugim stvarima sada i ne govorimo.

Dakle, da zaključim, kada se radi o općem odnosu nacionalnih manjina i (lokalnih) izbora još smo uvijek suočeni s značajnim problemima koja nažalost nisu u rukama lokalne samouprave. Mislim da treba razmisliti o njihovom efikasnom i brzom rješavanju, u prvom redu počevši od biračkih spiskova koji su u ovom momentu ključni i krucijalni problem, ali treba razmisliti i o, po nama, neodgovarajućem sustavu skidanja manjinskih vijećnika sa stranačkih lista te problemima s usklađivanjem statuta.

PROBLEMI S UPISOM DRŽAVLJANSTVA

Zagreb - U raspravi o izvješću pučkog pravobranitelja za 2008. na saborskom Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina 20. 05. **Milorad Pupovac** je, suprotno tvrdnjama u izvješću, ukazao da mnogi predstavnici nacionalnih manjina još uvijek imaju problema s upisom državljanstva što bi, smatra on, trebala biti tema ozbiljnog razgovora pučkog pravobranitelja i ministra unutarnjih poslova. Mnogi problemi još uvijek postoje i s popisima birača, dodao je.

DORADA KRITERIJA ZA DODJELU NOVCA

Zagreb - Savjet za nacionalne manjine na sjednici 22.05. osnovao je radnu skupinu za doradu kriterija za dodjelu financijskih sredstava. Na čelu joj je **Nikola Mak**, a članovi su **Aleksandar Tolnauer**, **Zdenka Čuhnil**, **Ratko Gajica** i **Siniša Tatalović**. Radna skupina će do 30.09. izraditi prijedlog kriterija koji će se primjenjivati u sljedećoj godini.

Kriteriji se prilagođavaju standardima kakvi su u EU. "To znači da se nikome ništa ne ukida, nikome se ništa ne uzima nego se stvaraju kriteriji da stvarno programi kulturnih manifestacija, izdavaštva, informiranja - budu sukladni i vremenu i onome što se od njih očekuje", rekao je predsjednik Savjeta Aleksandar Tolnauer.

TREĆI FESTIVAL ŽIDOVSKOG FILMA

Zagreb - Od 24. do 28. 05. je u zagrebačkom kinu "Europa" održan je 3. festival židovskog filma na kojem je prikazano 28 nagrađivanih inozemnih i hrvatskih filmova. Osim filmskih projekcija, održani su popratni programi - predavanja mladima o holokaustu, filmska radionica, izložba fotografija i koncerti.

PRVI NACIONALNI ODBOR ROMSKE MANJINE

Zagreb - Predstavnici većine romskih udruga 28.05. u Zagrebu su izabrali članove prvog Nacionalnog odbora romske nacionalne manjine u RH. Ovaj Odbor bira se na inicijativu Foruma Roma Vijeća Europe s ciljem da okupi sve romske udruge, te da se omogući bolja koordinacija njihovog rada. Za predsjednika Nacionalnog odbora izabran je **Stevo Đurđević-Kum**, za potpredsjednike **Bajro Bajrić**, **Nadica Balog**, **Slađana Đurđević**, **Alija Mešić** i **Zvonko Kalanjoš**. Članovi Odbora su **Veli Huseini**, **Surija Mehmeti**, **Ibrahim Gušani**, **Stanoje Nikolić**, **Robert Radić**, **Selma Gušani**, **Josip Balog**, **Kristijan Balog** te **Đuro Horvat**.

POLICIJA PREDALA ARHIVSKU GRAĐU SPC-U

Obrovac - Ministar unutarnjih poslova **Tomislav Karamarko** 29. 05. je u Obrovcu predao predsjedniku SNV - a **Miloradu Pupovcu** 250 različitih knjiga iz arhivske građe koja pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi, a koja je tijekom rata bila je otuđena ili sklonjena iz pravoslavnih crkava i crkvenih općina Dalmatinske eparhije. Građa je odmah predana manastiru Krki. "Želim vjerovati da će ove knjige osigurati kontinuitet u radu crkvenih općina u Dalmaciji i pridonositi povratku", rekao je Pupovac.

65 GODINA "PROSVJETE"

Zagreb - Svečanom skupštinom u "Lisinskom" 1. 06. je obilježeno 65 godina djelovanja SKD-a "Prosvjeta", utemeljenoga u Glini 1944. godine. Čestitajući Prosvjeti veliki jubilej potpredsjednik

Matice hrvatske akademik **Tonko Maroević** je spomenuo bogatu izdavačku djelatnost "Prosvjete", posebice "Ljetopis", te istaknute umjetnike i književnike srpske nacionalnosti koji su dali veliki doprinos hrvatskoj kulturi i umjetnosti, kao što su **Vojin Bakić**, **Zlatko Prica**, **Vladan Desnica**, **Vladimir Popović** i **Vesna Biga**. Predsjednik SNV-a Milorad Pupovac je upozorio je da bi se na kuću u kojoj je utemeljena "Prosvjeta" trebala vratiti spomen ploča koja je skinuta 1995.

KOMEMORACIJA NA ŽIDOVSKOM GROBLJU U ĐAKOVU

Đakovo - U organizaciji Židovske općine Osijek na židovskom groblju u Đakovu 7. 06. je održana komemoracija žrtvama holokausta iz sabirnog logora u Đakovu iz Drugog svjetskog rata, a u koji su uglavnom stizali Židovi iz Bosne. Ondje je priređen molitveni obred koji je predvodio **Luciano Moše Prelević**, rabin Židovske općine Zagreb, a pozdravnu riječ uputio je i predsjednik Židovske općine Osijek **Damir Lajoš**. Na komemoraciji su bili i pripadnici židovskih općina Osijeka, Zagreba, Beograda i Sarajeva.

PRIMANJE ZA ESULE

Rijeka - U povodu blagdana sv. Vida tradicionalno blagdansko primanje za esule 12. 06. je priredio riječki gradonačelnik **Vojo Obersnel**. "Ponosni smo na to da unatoč nesretnim povijesnim okolnostima esuli i predstavnici Grada Rijeke mogu razmijenjivati mišljenja, prisjetiti se povijesti Rijeke i raspravljati o njezinoj budućnosti", kazao je Obersnel. "Rijeka je grad u kojem svi pripadnici nacionalnih manjina njeguju međusobne dobre odnose i time poštuju europske vrijednosti", kazao je tom prigodom generalni konzul Republike Italije u Rijeci **Fulvio Rustico**.

KOMEMORACIJA U JADOVNOM

Jadovno - Velikim komemorativnim skupom kod Šaranove jame, prvog masovnog gubilišta u NDH obilježena je 15. lipnja 68. obljetnica osnutka ustaškog logora Jadovno - Slanona otoku Pagu. Predsjednik **Stipe Mešić** je položio vijenac i poklonio se žrtvama za koje se pretpostavlja da ih je bilo 30.000: Srba, Židova, Roma i nepoćudnih Hrvata. Mešić se osvrnuo na oskrnavljena spomen-obilježja, na izjednačavanje žrtve i krvnika. "Ovdje danas nema spomenika. Nije bilo ni proboja logoraša i oslobođanja. Ovdje je u kratkom vremenu postojanja logora bila samo smrt", rekao je Mešić.

KULTURNI SUSRET "I SUNCE JE ZVIJEZDA"

Rovinj - U Rovinju je 15. i 16. 06. održan kulturni susret "I Sunce je zvijezda" kojim se, u organizaciji Makedonskoga kulturnog foruma, grad Ohrid predstavio Rovinju. Veleposlanik Makedonije u Zagrebu **Dančo Markovski** rekao je da mnoge europske zemlje mogu učiti na primjeru ugovora što su ga Hrvatska i Makedonija potpisale prošle godine o manjinama. U Rovinju je održan i okrugli stol o makedonskoj manjini u Grčkoj i Bugarskoj.

NURA ISMAILOVSKI - PRVA ROMKI-NJA GRADSKA VIJEĆNICA

Zagreb - Zagrebačka gradska skupština od svog konstituiranja 17. 06. ima prvi put jednu Romkinju u svom sastavu - **Nura Ismailovski**, nezavisnu vijećnica izabrana na listi SDP-a. Nura Ismailovski ima 33 godine i magistra je farmacije. U svojim istupima na početku mandata

ističe poruku svim mladim Romkinjama da je obrazovanje temelj za ostvarivanje ciljeva i snova. "Samo obrazovana i ekonomski neovisna Romkinja može biti emancipirana", kaže Nura Ismailovski.

Nura Ismailovski

SKUPŠTINA SABAH-a

Sisak - Skupština Sabora bošnjačkih asocijacija Hrvatske (SABAH) koja okuplja 23 udruge, 21. 06. je na izvještajno-izbornoj sjednici pozvala sve ostale bošnjačke asocijacije u Hrvatskoj, prije svega Bošnjačku nacionalnu zajednicu (BNZ), "na suradnju, zajedništvo i slogu kao preduvjet za bolji status svih Bošnjaka u Hrvatskoj". "Zajedništvo svih Bošnjaka u Hrvatskoj potrebno je kako bi RH i BiH potpisale ugovor kojim će bošnjačka nacionalna manjina u Hrvatskoj imati bolji status", rekao je predsjednik SABAH-a **Mehmed Džekić** napominjući kako samo Bošnjaci, uz Rome, nemaju ugovor s matičnom domovinom. Podržana je i inicijativu **Agana Velića**, predsjednika Vijeća bošnjačke nacionalne manjine Siska i zamjenika gradonačelnika, da se u Sisku osnuje i podigne centralna bošnjačka nacionalna knjižnica u RH.

KNJIGA ŽIVKA JUZBAŠIĆA

Zagreb - Knjiga bivšeg ministra u Vladi Republike Hrvatske **Živka Juzbašića** "Srpsko pitanje i hrvatska politika - svjedočanstva i dokumenti 1990.-2000." predstavljena je 23. 06. Govoreći o knjizi **Božidar Novak** ocijenio je kako je Juzbašićevo političko uporište hrvatski antifašizam, koji svjedoči da je svaki oružani sukob Srba i Hrvata štetan za oba naroda.

NAPAD SKINHEADSA NA ROME

Zagreb - Krajem lipnja petorica skinheads molotovljevim koktelima u Jernovićevoj ulici u Zagrebu je napala skupinu Roma, u kojoj je bilo šestero djece i jedna trudnica. Ovaj četvrti službeno zabilježeni napad na Rome u Zagrebu ove godine spriječen je brзом reakcijom policije, a osudila ga je i potpredsjednica vlade **Jadranka Kosor**. Na napad je reagirao i Centar za mirovne studije koji ističe da su Romi u vrlo nepovoljnom položaju u društvu, te podsjeća da je RH zbog nedjelotvornosti predistražnog postupka u slučajevima napada na Rome izgubila dva spora pred Europskim sudom za ljudska prava u Strassbourgu.

STINA NOVINSKA AGENCIJA

izdavač: STINA d.o.o. Split

Šetalište Bačvice 10, 21000 SPLIT, Croatia

tel/fax: ++385/21/321-421, 488-936, 488-945

e-mail: stina@zamir.net & stina@st.htnet.hr

internet: www.stina.hr

direktor: Goran Vežić

glavni urednik: Stojan Obradović

Manjinski forum

ISSN: 1334-7969

Tisak: ARAK, Omiš